

ZWOLLEI HARANGSZÓ

VII. évf. 2024/13-14
Missziói konferencia.
Karácsonyi és
újévi összeállítás

Az Almere-Amersfoort-Heerenveen-Leeuwarden-Groningen-Assen-Steenwijk-Kampen és Zwolle környékén élő magyar protestánsok gyülekezeti híradója.

A „Zwollei Harangszót” a Presbitérium megbízásából szerkeszti: dr. Hermán M. János, Rostás Kriszta, Szilágyi Árpád, Szomor Attila, Téglásy Sándor és Urbán Ákos.

Szerzők, munkatársak: Albertje Alkema-ten Hoeve, Ábrám Zoltán, Balog Zoltán, Csanády Ágnes, Farkas Flórián,

Gazda Árpád, Gudor Kund Botond, Horváth Piroska, Kelemen Attila Csongor, Kiss-Szászi Tünde, Marci Márió, Mörk Leonóra, Ráksi Lajos, Rostás Kriszta Timea, Szilágyi Árpád, Szucher Ervin, Tápai Katalin, Téglásy Sándor, Tőkés László, Topolánszky Ákos, Hans Végh.
Lapzárta: 2024 december 31

Áldás, békesség!
MINDEN IDŐBEN

✳ Magyarországi Református Egyház

Istentiszteleteinkre és a szeretetvendégségekre mindenkit tisztelettel várunk!

Családlátogatást a híveink kérésére végzünk a szolgatársaink bevonásával, Hollandia egész területén. Egyházközségünk vezető lelkésze: drs. Kelemen Attila Csongor. Missziói lelkipásztor: dr. Hermán M. János nyugalmazott lelkész. Bekebelezett lelkész: Sólyom Uzonka Lilla, aki az új vianeni gyülekezetben végzi a szolgálatokat. Egyházközségünk hivatali ügyvitelét dr. Hermán M. János intézi. Presbiterek: Urbán Ákos gondnok, Rostás Kriszta Timea, Szilágyi Árpád, Tárnok Eszter Lília és Truczka József. Diakónusok: Bodor József, Berekméri Filep Annamária, Czimbalmos Klára, Kiss-Szászi Tünde, Marci Márió és Truczka Adrienn. Gyermekfoglalkozás: Rohaan Éva vallásnár – Orgonista: dr. Robert Helder. Gyermekfoglalkozások vezetője: Rohaan Éva vallásnár. Webmester: Téglásy Sándor. Olvasószerkesztő: Téglásy Sándor. Grafikai szerkesztő: Szomor Attila. A Zwollei Magyar Református Egyházközség istentiszteleteinek a helye: Lutherse Kerk, Koestraat 2-4, Zwolle Info: jhermanm@gmail.com

Facebook:

<https://www.facebook.com/refistentiszteletzwolleban>

Honlap: <https://zwolleireformatus.nl/-->

Zwollei Harangszó: <https://zwolleireformatus.nl/zwollei-harangszo/>

Reformáció
ünnepén, 2024
október 31-én
Isten ajándékára
embékeztessen
bennünket az Ige:
„Hiszen kegyelemből
van üdvösségetek
hit által, és ez
nem töltetek van:
Isten ajándéka; nem
csebekedetékért,
hogy senki se
dicsekedjék.” –Efézus
2,8-9

Igazán Református
keresztyén egyház
ott van, ahol az
Éő Ige összeköt
bennünket. Ha az
Isten velünk, kicsoda
eblenünk!

A Magyarországi
Református
Egyházban
a 2024. esztendő az
ÉLŐ IGE éve
Erős várunk nekünk
az Isten!

**„A jótékonyaságról
és az adakozásról
pedig el ne
feledkezzetek,
mert ilyen
áldozatokban
gyönyörködik
Isten.”**

A zsidókhöz írt levél
13. fejezet 16. vers

✦ Magyarországi Református Egyház

ZWOLLE – Igehirdetések szolgálati rendje 2024 folyamán a Zwollei Református Egyházközségben

Január 14. Szolgál nt. Kelemen Attila Csongor

Január 28 Groningen. Hegedűs Csaba és Hermán M. János

Február 11. Szolgál nt. Kelemen Attila Csongor

**Március 10. Szolgál nt. Hegedűs Csaba– Közgyűlés:
Hermán M. János**

**Március 31. - Húsvét I. Napja – Úrvacsoraosztás -
Szolgál nt. Kelemen Attila Csongor**

**Április 14.-Presbiteri gyűlés – Istentisztelet. Szolgál
nt. Kelemen Attila Csongor**

**Május 12. Anyák napja– Istentisztelet. Szolgál nt.
Kiss Szabolcs**

**Május 19. - Pünkösdi I. napja Igét hirdet: dr. Her-
mán M. János**

Június 9.- Szolgál dr. Margriet Gosker, Venlo

**Június 23 Szabadtéri istentisztelet – Zeist Hegedűs
Csaba**

Július 14. Szolgál nt. Kelemen Attila Csongor

Augusztus 11. Szolgál nt. Kelemen Attila Csongor

**Augusztus 25 Hága. Sólyom Uzonka Lilla,
ökuménikus istentisztelet. Szentegyházi
Gyermekfilharmónia**

Szeptember 8. Hermán M. János

Október 13. Kelemen Csongor

November 10. Lészai Róbert

**December 8. Úrvacsoraosztás. Kiss Tünde diakó-
nusi tisztségbe való iktatása. Szolgál: Hermán M.
János**

**Decembert 13-15. Missziói konferencia Zwollében.
Áhítatok pénteken és szombaton: Hermán M. Já-
nos; Szabó Zoltán Levente; dr. Varga Pál; Sólyom
Uzonka. Istentisztelet dec. 15 vasárnap 12 órakor a
Plantagekerk templomában, szolgál nt. Sógor Csaba.**

**December 26 - Karácsony II. napja – Úrvacsoraosztás –
Ünnepély a gyermekekkel - Kelemen Csongor**

*A kárpátaljai gyülekezetek számára is hirdetünk gyűj-
tést. Bankszámlánkra is lehet adományt küldeni!*

*Bankrekening: NL46 INGB 0006 936050, Hongaarse
Protestantse Gemeente, Zwolle*

**VIANEN –Szolgálati rend az Új Vianeni Gyülekezet-
ben**

A Vianen környéki hívek kérésére és a Zwollei Egy-
házközség megbízásából hirdeti Isten ígétét Sólyom
Uzonka Lilla. További tájékoztatás Sólyom Uzonka
Lilla lelkipásztornál. Email: s.uzonka@gmail.com /
Tel: +31 6 199 86 225

Helyszín (NEM A MAGYAR OTTHON, mert az
nagy sajnálatunkra jelenleg használhatatlan), hanem:
Vianen, Langeweg 6b (Sportpark Blankensteijn, BOM
gebouw)

Szolgálattevő lelkipásztor: nt. Sólyom Uzonka Lilla

Istentiszteletek kezdete: 13.30

A 2024-re tervezett dátumok: január 28; február 25;
március 24; április 28; május 26; június 23-elmarad;
szeptember 22; október 27. és december 1.

A református egyházban a 2025. esztendő az ifjúság
szolgálatának éve. Csak hiteles élettel, elkötelezett
szolgálatlal lehetünk méltók példává válni a követke-
ző generációk számára. Azért imádkozunk és cselek-
szünk, hogy Isten fordítsa javunkra a megpróbáltatá-
sokat, újítsa meg bennünket!

Zwolle, 2024 december 14: a Hollandiai Magyar Református Egyház megalapítása

**December 26 - Karácsony II. napja délután 14.30-
Úrvacsoraosztás – Ünnepegy a gyermekekkel - Kelemen Csongor Attila**

A Magyarországi Református Egyházban a 2024. esztendő az ÉLŐ IGE éve volt és az is marad a lelkünkben! Erős várunk nekünk az Isten!

Karácsonyi igehirdetés Zwollében,

2024 december 26.án

Kelemen Attila Csongor, a zwollei egyházközség vezető lelkészének igemagyarázata

Talán nincs még egy időszak az évben, vagy egy ünnep, amelyhez több ének tartozna, mint karácsonyhoz... Biztos, sokatoknak eszébe jutnak gyermekkori kántálások magyarul a vidékeken, s hogy milyen élmény volt előbb a gyermekekkel elindulni, vagy ahogy Inaktelkén szokás volt, a legénysereggel, zeneszakkal... - éjszakába nyúlóan. – Tény tehát, hogy a karácsony és az éneklés/kántálás elválaszthatatlanok egymástól.

DICSÉRET AZ ELSŐ KARÁCSONY ÜNNEPÉN

És nem csak napjainkban énekelnek karácsonykor, hanem Jézus Krisztus születése körül is sokan és sokat énekeltek. Legalábbis... ezt mindig feltételezzük, nem igaz?

Hogyha Lukács evangéliumának csupán első két fejezetét olvassuk végig, tele van dicséretekkkel. Ott van Zakariás éneke, Mária éneke, Simeon éneke, sőt egyesek szerint még Erzsébet is énekelt, amikor találkozott a várandós Máriával, és azt mondta „Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus” ... és persze ott van az angyalok csodálatos éneke Efráta mezején: „Dicsőség Istennek a magasságban,

és béke a földön, az emberekhez jóakarat.” Milyen csodálatosan hangozhatott ez az ének.

Az érdekes viszont az, hogy egyik éneknél, dicséretnél, amit felsoroltam, sincs odaírva szó szerint, hogy „énekeltek”, hanem mindig „így szólt...vagy dicsérte Istent.” Még az angyaloknál is csak annyi áll: „dicsérték Istent, és mondták...”

Tehát nincs odaírva, hogy énekeltek... de feltételezhetjük... és szerintem joggal. Hiszen sok kultúrában magától értetődik, hogy ha nagyon örülsz, vagy nagyon szomorú vagy, kitörsz dalban. A zsidó kultúrában ez biztosan így van... Ha örülsz, vagy bánatos

vagy: énekelj! Ha valaha Jeruzsálemben jártál a Sira-tófalnál, ráadásul a szombat beálltakor...hát az nem más, mint egy nagy ünnep, és éneklés és. És sosem felejttem el, hogyan láttam Jeruzsálemben egy férfit Dávid király állítólagos sírjánál... – abban a pillanatban egyedül volt abban a kis szobában - ráhajolt arra a kőkoporsóra... és elkezdte sírni, és énekelni minden bánatát és vágyakozását.

Ez az éneklés ereje... Talán így lehet megfogalmazni: ha valaki verset olvas, gondolatokat ért meg. Ha valaki zenét hallgat, érzéseket érez. De ha valaki énekel, „gondolatokat érez”. Tehát a szív és az elme... együtt van. És ehhez a hit is kapcsolódik – „biztos ismeret és szívbeli bizodalom” - Az érzésed és az értelmed egysül. És szerintem mindkettő szükséges ahhoz, hogy Istent megismerjük és méltósággal magasztaljuk... hiszen az Úr arra hív minket, hogy szeressük Őt teljes szívünkkel, lelkünkkel, értelmünkkel és erőnkkel.

És ezt láthatjuk itt, Lukács 1-ben és Lukács 2-ben, mindezeknél az embereknél – betelnek a Szentlélekkel... Istent dicsérik a szívükből... az érzelmeikből, miután megtapasztalták Isten csodálatos tetteit... de értelmesen is magasztalják Őt... szavakkal fejezik ki pontosan, hogy mit tett értük Isten...

A DICSÉRET A PÁSZTOROKHOZ

És talán ez a legjobban a pásztorok történetében látszik a karácsonyi evangéliumban. Éjjel órködnek a nyájuk felett... és Isten dicsősége ragyogja körül őket. Talán nincs is szebb beteljesedése Ézsaiás próféciájának – hogy „a nép, amely sötétségben jár, a halál árnyékában... nagy világosságot lát”. Ha a karácsonyi evangéliumban a Megváltó eljövetele mellett az ember nyomorúságát is látni akarsz... nem kell tovább nézned a pásztoroknál. A pásztorok nem voltak a zsidó társadalom igazán megbecsült tagjai. Hogy gyűlölték-e őket,

az nem egyértelmű az Írásból – egyes teológusok erre a következtetésre jutnak, mások árnyaltabban látják. De gyakran megbízhatatlannak, lustának, durvának tartották őket...

Biztosan voltak olyan pásztorok, akik megfeleltnek ennek a leírásnak, és olyanok is, akik ezt igazságtalan előítéletként élték meg.

De milyen vigasztaló ez számunkra... hogy akár jogos, akár igazságtalan más embereknek a megvetése... ahogyan a pásztorok számára igaz volt az angyalok üdvözlése, úgy számunkra is az. A pásztorok válasza is ezt mutatja... amikor Isten dicsősége körülveszi őket – amikor a fény olyan erősen ragyog rájuk... – megrettennek. Az „Isten félelme” nem azt jelenti, hogy az ember fél Istentől, hanem azt, hogy szembesül Isten szentségével és az ember semmiségével...

– Ha ezt megtapasztalod, akkor szégyent érzel... alázatot... tiszteletet... remegsz... és a karácsony csodája az, amit az angyalok is hirdetnek: minél nagyobb

a szakadék Isten és ember között, annál nagyobb a kegyelem, hogy Krisztus gyermek formájában ebbe a világba jött. – „Dicsőség Istennek...” – és „az emberekhez jóakarat.”

ÚTON JÉZUS FELÉ

Miután meghallották az angyalok énekét... a pásztorok útnak indulnak Betlehembe, hogy megkeressék a gyermeket. – Ugyanazt az utat járják végig, amelyet a korábbi fejezetekben Zakariás és Mária is bejártak: hallják az örömhírt... először értetlenül, csodálkozással fogadják, de végül hitből cselekszenek. Elindulnak Betlehem felé.

A pásztorok pontosan megmutatják, hogyan kell az embernek Isten Igéjével bánnia. Amikor Isten szól... az arra van rendelve, hogy bennünket az Ő üdvösségéhez, Krisztushoz vezessen.

Tehát Isten Igéjének a célja nem az embernek a szórakoztatása. Ez pedig az istentiszteletre is igaz. Képzeljük el – és most nagyon cinikus leszek –, képzeljük el, hogy mi lett volna, ha a pásztorok egyszerűen a mezőn maradtak volna. Tehát: az angyalok megjelennek Isten jelenlétében, hirdetik Jézus születését... és dicsérik Istent... – És a pásztorok erre azt mondták volna, amit a kultúránk egyre inkább gyakrabban visszhangoz: „Na, ez igen! Szép! Ingyen koncert... ez jól jött... szép volt... élveztem... sőt, megérintett...”

...Ismerős ez önnek egy kicsit? Remélem, hogy nem... hogy nem úgy jövünk a templomba, hogy azt várjuk: „Na, lássuk, vajon az istentisztelet, vagy – hogy ne mondjam – a lelkész tud-e nekem valami szép élményt adni...” – Szeretteim, minden, amit itt minden istentiszteleten átélünk, annak két oldala van... – hogy Isten dicsértessék... és hogy az ember Krisztushoz vezettessék – az egyetlen szabaduláshoz a sötétségből. – Pontosan, mint az angyalok éneke: „Dicsőség a magasságban Istennek... és békeség a földön az emberekhez jóakarat.”

DE VAN MÉG EGY HARMADIK CÉLJA IS

A PÁSZTOROK DICSÉRETE

Az előbb arról beszéltünk, hogy Lukács 1-ben és 2-ben sok éneket jegyeztek fel – de ugyanazt a szót használják az angyalok és a pásztorok cselekedetére is: dicsőítették és magasztalták Istent. – Nos, ha csak egy kicsit is megvolt bennük az a zsidó identitás, hogy mindent énekelve fejezzenek ki, akkor ez biztosan nem „száraz” elbeszélése volt Isten nagy tetteinek, hanem dicsőítő ének. És én könnyen el tudom képzelni, hogy pontosan azt a dicséretet adták tovább más embereknek, amit maguk is hallottak az angyaloktól: „Dicsőség Istennek, és békesség a földön... az emberekhez jóakarat.”

Ez a különleges Jézus születésének hírüldésében... Isten nem a jeruzsálemi templomnál, nem a királyi palotában, és nem a piacon jelentette be Fia születését... ahol mindig sok és fontos ember volt jelen... hanem az efráti mezőn... egy maroknyi pásztor előtt. Az angyalok csak egyszer jelentek meg, hogy Krisztus születését hirdessék... – mégis, az üzenetük az egész világ számára örömet hozott... Hogyan?

Nos, a pásztorok dicsérete által... Miután meghallották a hírt, hitben válaszoltak rá, megkeresték Jézust, és megbizonyosodtak Isten Igéjének igazságáról... ezt olvassuk: „A pásztorok pedig visszatértek, és dicsőítették és magasztalták Istent mindazért, amit hallottak és láttak, ahogy nekik megmondattott.”

Az, aki Isten Igéjét hallja... és Krisztushoz jut... és hite megerősödik... elkerülhetetlen, hogy ezt mások-

nak is ugyanazt kívánja... – Hiszen nemcsak kellemes karácsonyt kívánunk egymásnak, hanem azt is, hogy Istent és egymást találjuk meg Betlehem jászlánál...

Szeretett gyülekeze! Ne hagyjuk, hogy dicséretünk valaha is elnémuljon. Dicsérjük Őt, akit az angyalok dicsérnek... Dicsérjük Őt, akit a pásztorok dicsérnek... Hadd egyesüljön hangunk a dallal és a húrokkal... Hadd egyesüljön szívünk és értelmünk... És énekeljünk Neki, aki földre hozta a mennyet. ÁMEN

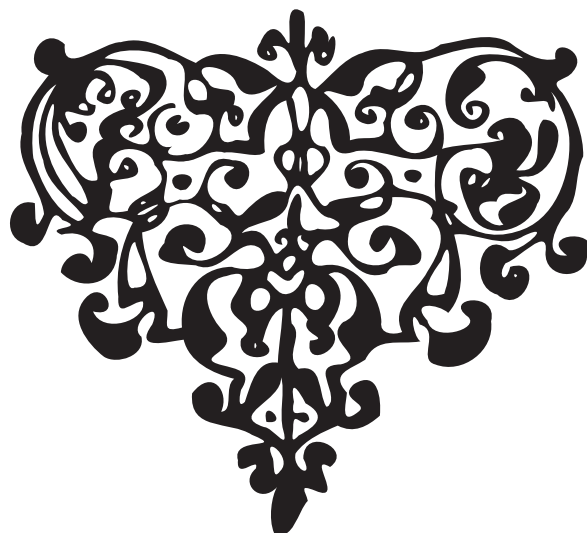

Marci Márió felvétele, 2024. december 26.

DECEMBER 13-15 GYÜLEKEZETÉPÍTŐ KONFERENCIA ZWOLLE

A Zwollei Magyar Református Egyházközség konferenciát szervez melynek címe

A jövő egyházáról Hollandiában: Bízunk a hit megtartó erejében vagy elveszünk?

Mindenek ékesen és jó renddel legyenek (1 Kor 14,40)

Rostás Kriszta Timea szavalja Reményik Sándor:
Templom és iskola című versét

A jövő egyházáról Hollandiában: Bízunk a hit megtartó erejében vagy elveszünk?

Gyülekezetépítő konferencia Zwollében

2024 december 13-15

Az Egyház jövője a diaszpórában/ szórványban. A hollandiai magyarok keresztyén hitének gyakorlása: kérdés, probléma, kihívás-elhívás, lehetőség?

“Tunya álmainkat jég verte
S még a Templomot se építettük föl.
Helyünkön meg nem tudtunk állni
S ide kerültünk, ez kezdeti átkunk,
Árvult, de mégis győzedelmes fajta:
S elveszünk, mert elvesztettük magunkat.”

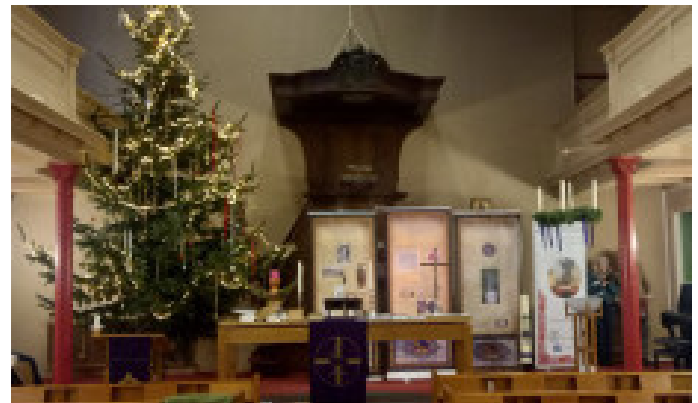
Ady Endre: A szétszóródás előtt

Szenci Molnár Albert 450

Kiállítás Zwollében a sokoldalú magyar reformátorról

A december közepén a zwollei Magyar Református Egyházközség által szervezett missziói konferencia keretében Szenci Molnár Albert életművét bemutató kiállítás is nyílt a hollandiai városban. Ennek apropóját a sokoldalú magyar reformátor születésének 450. évfordulója adta.

A magyar irodalom- és vallástörténet elsősorban úgy ismeri az 1574-ben Szenc mezővárosában született Molnár Albertet, mint akinek a 150 genfi zsoltár magyar fordítása köszönhető. Valóban, a magyar református énekeskönyv mind a mai napig a Szenczi Molnár Albert által fordított százötven zsoltárral kezdődik, de a Magyarországi Evangélikus Egyház énekeskönyvében is szerepel több zsoltárfordítása.

Szenci Molnár azonban ennél sokkal sokrétűbb életművet hagyott hátra: írt naplót, szótárt és imádságos könyvet, de ő fordította magyarra a református egyház alapvető hittételeit tartalmazó Heidelbergi Kátét, valamint Kálvin fő művét, a kálvinista teológia összefoglalását adó *Institutiót* is. Ez utóbbi feladattal Bethlen Gábor erdélyi fejedelem bízta meg, de a költségekhez számos magyar főúr, illetve németországi és hollandiai gyülekezetek is hozzájárultak.

Szenci Molnár ugyanis, ahogy dr. Tszelszky Kees holland történész előadásában elhangzott a zwollei konferencián, élete nagy részét utazással, illetve külföldön töltötte, és 1623 nyarán több holland várost is felkeresett. Így megfordult Hágában, Rotterdamban, Dordrechtben, valamint olyan egyetemi városokban, mint Leiden, Utrecht és Harderwijk, és hollandiai tartózkodása során számos holland barátot szerzett.

A holland történész úgy fogalmazott, hogy Szenci Molnár Albert, a vándortudós volt a magyarok és hollandok közötti legjelentősebb közvetítő, és munkássága tanúsítja a magyarországi és erdélyi kálvinista kultúra nyitottságát a külföldi hatások befogadására.

„A magyar prédikátor, tanár és fordító fontos személyévé vált a protestáns értelmiségieket összekötő láthatatlan láncnak, amely egész Európán keresztül, Anglia nyugati partjaitól a Kárpátok erdélyi bérceiig húzódott. Műveinek kiadását bőkezűen segítették a kálvinizmus külföldi terjesztésének támogatása mellett elkötelezett német arisztokraták.

Ezt a támogatást egyben azon virágzó kapcsolatoknak is köszönhetette, amelyeket a korabeli Nyugat-Európával – kiváltképp a hollandokkal – tartott fenn.

Aligha találhatunk jobb példát a kora újkori holland és magyar humanisták közötti intellektuális érintkezésre, mint Molnár és Németországban, illetve a Németalföldön élő holland barátai közötti kapcsolatokat” – fogalmazott a történész Szenci Molnár Albert elveszettnek hitt *Igaz Vallás* portréja (1606), avagy holland-flamand-magyar szellemi kapcsolatok a kora újkorban című művében.

Erről is szó esett a konferencián, illetve a kiállítás megnyitásán, amelyhez a poszterek dr. Millisits Máténak köszönhetően jutottak el Budapestről Zwolléba.

Szerző: Mörk Leonóra Forrás: <https://www.korosiprogram.hu/hirek/szenci-molnar-albert>

Záróistentisztelet, 2024 december 15. Plantagekerk.
Igehirdető: nt. Sógor Csaba zsinati főtanácsos

Magyar diaszpóra a 21. században

Ha elfelejtkezem rólad, Jeruzsálem felejtkezzék el rólam az én jobbkezem! Nyelvem ragadjon az ínyemhez, ha meg nem emlékezem rólad; ha nem Jeruzsálemet tekintem az én vígasságom fejének! Zsoltárok 137: 5-6

A diaszpóra kifejezés (ógörög nyelven: διασπορά – jelentése: magok elvetése vagy szétszórása) valamely etnikumra, vallás követőire, illetve közösségre utal, akik külső kényszer hatására elhagyni kényszerülnek szülőföldjüket, majd a világ valamely táján más népek közé szétszóródva folytatják életüket, építik kultúrájukat. Írásom lényege, hogy a 21. sz. elejére kialakult, szinte az egész világra kiterjedő magyar diaszpórát dióhéjban bemutassam. Mindenekelőtt kíséreljük meg ezen magyar diaszpóra történetének néhány fontos mérföldkövét vázlatosan feleleveníteni.

Minden diaszpóra emigrációval kezdődik. Az emigráció — sok más néphez hasonlóan — régi jelenség népünk történelmében. Belső pártviszályok következtében a vesztes párt gyakran a szomszéd országokban keresett menedéket. Ezek viszont szórványos jelenségek voltak. Az első tömeges menekülés 1439-ben következett be, amikor a szerémségi magyar husziták az egyházi hatóságok üldözése elől Moldvába menekültek és a Szeret folyó menti csángó falvak lakosságát növelték. Részletes dokumentáció a menekülthullámokról azonban csak az utóbbi három évszázadra terjed ki, amelyek közül a Thököly-, a Rákóczi- és a Kossuth-emigráció emelkedik ki. Mindhárom politikai jellegű volt, s egy vesztes szabadságharc következményeként állt elő. Ezekre általában jellemző volt, hogy idővel fizikailag megszűntek, egyrészt a befogadó környezetben való természetes felolvadás következtében, másrészt egy részüknek hazatérte révén. Általában elmondható tehát, hogy ezen emigrációk élettartama időben viszonylag korlátozott volt, azonban hatásuk a magyarországi társadalomra és eseményekre különböző volt. Valójában csak a Kos-

suth-emigrációnak volt nem elhanyagolható befolyása a hazai történésekre.

Új jelenség volt a 19. század utolsó harmadában és a századfordulón a többmillió kivándorlás Észak-Amerikába, ennek viszont elsősorban gazdasági okai voltak. A kivándorlásnak ez az új típusa abból a szempontból is más volt, mint az előző századok emigrációja, hogy eredményeképpen egy szilárd bázisú, számbelileg jelentős tömb alakult ki, amely néhány évtized leforgása alatt jelentős egyházi, kulturális és társadalmi rendszert épített ki. Az igazi nagy fordulat a 20. században következett be, amikor is a trianoni összeomlás eredményeképpen a szent-istváni Magyarországot erőszakkal és mestersegesen — a győztesek által hirdetett minden elv ellenében — feldarabolták, amelynek következtében a kárpát-medencei magyarság kb. egyharmada idegen uralom alá került. Trianonnak volt/van azonban egy másik súlyos — a mai Magyarországon szinte a mai napig igazából fel nem ismert — következménye: az országcsönkítés eredményeképpen súlyos törés állt be a magyar társadalomszerkezetben és a társadalmi fejlődés lehetőségeiben. Itt most nemcsak a gazdasági blokádra gondolok, amely komolyan belejátszott a feudális gazdasági szerkezet kényszerű fenntartásába, hanem elsősorban arra, hogy a Szent István óta, majd' ezeréves soknemzetiségű Magyar Királyságot egy kvázi egynemzetiségű és egynyelvű országra redukálták.

A teljesen kényszerpályára szorított magyarságnak nem sikerülhetett a második világháborút szerencsésen átvészelnie. 1944. március 19-én Németország katonailag megszállta az országot. Ekkor kezdődött el a 20. század nagy magyar politikai emigrációk egész sora. A német katonai megszállást és terrort hamarosan a szovjet-orosz katonai megszállás és terror váltotta fel, amely 'ideiglenesen' 1991-ig, közel fél évszázadig tartott. A jaltai egyezmény következtében Magyarország a Szovjetunió befolyási zónájába került, amelynek eredményeképpen a Moszkvából visszatért kommunista klikk a Vörös Hadsereggel a hátában a magyarországi belpolitikai helyzetet gyors ütemben, mintegy 2-3 év leforgása alatt egy addig soha nem látott tökéletes túrraniába kényszerítette. Témánk szempontjából ezt azért volt fontos megemlíteni, mert ebből világossá válik, hogy 1945-től 1949-ig gyakorlatilag a teljes magyar politikai spektrumon tevékenykedő prominens és kevésbé prominens személyek, illetve jelentős létszámú rétegek voltak kénytelenek elhagyni az országot. Először a magyar középosztály volt kénytelen elmenekülni, ezt követte a következő években a magyarországi bolsevik rendszer kiépítése következtében menekülésre kényszerült politikusi rétegek emigrációja.

Majd jött 1956. november 4-én a második szovjet intervenció, s a minden elképzelést felülmúló kádári vörös terror. Ennek következtében, illetve ez elől mintegy 200.000 menekült hagyta el az országot, amely menekültsereg sok esetben a már többé-kevésbé jól kiépített emigrációs bázisok segítségével vehette igénybe szinte az egész világon. A második világháború végétől számított 12-13 év alatt kovácsolódott tehát össze az a szilárd 'hatodik síp', amelyet mi összefoglaló néven nyugati magyar emigrációnak nevezünk, míg ezalatt Magyarországon és a környező országokban kommunista rendszerek voltak hatalmon.

Fontos megjegyezni, hogy az 1945-től 1956-ig emigrációba kényszerült tömegek emigránsként élték meg létüket. A többség reménykedett, hogy a kommunizmus hamarosan megbukik és hazatérhetnek. Ezt a legtökéletesebben kibédi Varga Sándor, München-be menekült filozófiaprofesszor *„Az emigránslét lényege és sorskérdései – az átmenet mint tartós állapot”* című írása fogalmazza meg. Az ebben a periódusban emigrációba kényszerült magyar közösségek hihetetlen milyen széleskörű egyházi és kulturális életet és hálózatot hoztak létre. Többek között olyan irodalmi életet, amely egy közepes méretű latin-amerikai ország irodalmával volt összevethető.

Végül elérkezünk 1989-hez. A kommunista rendszer mindenhol összeomlik Kelet-Európában, majd a Kárpát-medence nagy részét lefedő országok az Európai Unió tagjaivá válnak a 2000-es évek elejére, s megnyílnak a határok. Addig nem látott tömegek kelnek útra, hogy szerencsét próbáljanak. Ennek a kiáramlásnak a szociológiai összetétele már más, mind az addig alapvetően politikai emigrációké. Most már a döntő tényező gazdasági. Az újonnan kiérkezők közül számosan bekapcsolódnak a már meglevő magyar kulturális életbe, sokan aktív szervezőként is.

De azért naivitás lenne azt képzelni, hogy a sok-százezres vagy -millió, diaszpórában élő magyarság minden egyes tagja aktívan részt vett/vesz a magyar szellemi életben és lelkes, önzetlen támogatója — bár milyen formában is — a magyar kultúrának. Nyugodtan kimondhatjuk, hogy a diaszpórában élő magyaroknak csak egy része vállalja magyarságát, s hajlandó azért áldozatokat is hozni. Ez egyszerűen tény és semmi különös nincs benne. Vannak emberek, akik megragadnak vagy a hedonizmus, vagy az utilizmus szintjén, éljenek bárhol is a világon. Szerepük az emberiség szellemi életében legjobb esetben is csak marginálisnak mondható, s ez áll ezekre a magyar származású emberekre is. A magyar kultúrát, illetve szellemiséget a diaszpórában élő magyarságnak az az elkötelezett és áldozathozatalra kész része hozta létre és tartja fenn a mai napig, amelyik minden egyes nap elteltével bebizonyította és folyama-

tosan bebizonyítja, hogy egyrészt a hedonizmus és az utilizmus fölött van egy értékszint, az idealizmus, másrészt, hogy a 'szívet cserél, aki országot cserél' elv hamis. A diaszpóra nagy érték, Tóth Miklós, az egyik kiemelkedő hollandiai magyar gondolkodó és szervező szerint, a magyar diaszpóra kialakulása a szomorú történelmi kényszerítő tények ellenére is, "a magyarság 20. századi legjobb befektetése". Hasonlóan a diaszpórába kényszerült zsidósághoz, mi magyarok is egy „magyar szellemi hazában” élünk. Kell hozzá egy jól működő anyaország, s a világ szinte minden táján élő és alkotó magyarok, akik egyrészt beilleszkednek a helyi közösségbe, sikeresek, beszélik a helyi nyelv(ek)et, másrészt őrzik és fejlesztik magyarságukat. Folyamatosan kapcsolatban vannak egymással, az anyaországgal és a Kárpát-medencében élő magyarokkal. Gondoljuk csak el, hogy a diaszpóra magyarsága micsoda kincset jelent: az egész világ szellemi termékeinek lényegéhez természetes módon és annak anyanyelvén ér el. Ezt tudja belevinni az összmagyar szellemi vérkeringésbe. Egy állandóan magát gazdagító hálózatot hozva létre és tartva fenn. Ennek minden egyes összetevő eleme a rendelkezésünkre áll. Csak rajtunk múlik, hogy a magyarság mennyire használja fel sikeresen a diaszpóra lét adta lehetőségeket. A felelősségünk óriási! Merítsünk ihletet és erőt az ősi Zsoltárból és a legnagyobb misztikus költőnktől, Ady Endrétől: *Mi másoknál messzebből jöttünk / És örök, amit akarunk* (Ady Endre: *Intés szegény legényeknek*)

Ezt támogató, szükséges megvizsgálni más nagy és fontos diaszpórákat (úm. zsidó, kínai, indiai, afrikai, ír, török, stb.), megnézve, hogy mit lehet tőlük tanulni. Továbbá érdemes felhívni a figyelmet a mi alapvető és örök magyar értékeinkre is, úgymint az Aranybullára/Szentkorona Tanra, vagy a Kolozsvári Filozófiai Iskola mestereinek gondolataira/alkotásaira.

Zwolle, 2024. december 14. Farkas Flórián hágai presbiter bevezető előadása

Albertje Alkema-ten Hoeve felvétele

Ady-fordítását a holland és magyar nép barátságának ajánlotta

Pollák Rudolf diplomata-műfordító életútja¹

Idén lesz kerek 90 éve, hogy 1935-ban publikálta Pollák Rudolf három tucatnyi verset tartalmazó holland Ady-kötetét az H. J. W. Becht kiadónál. Pollák ezen alkotásán túl is jelentősnek nevezhető életútja – mintegy két évtizeden, 1925-1948 között volt résztvevője, alakítója a holland-magyar kapcsolatoknak. Ebben a cikkben főleg az életút fontosabb elemeit foglaljuk össze, a mű részletes értékelését későbbiekre hagyjuk.

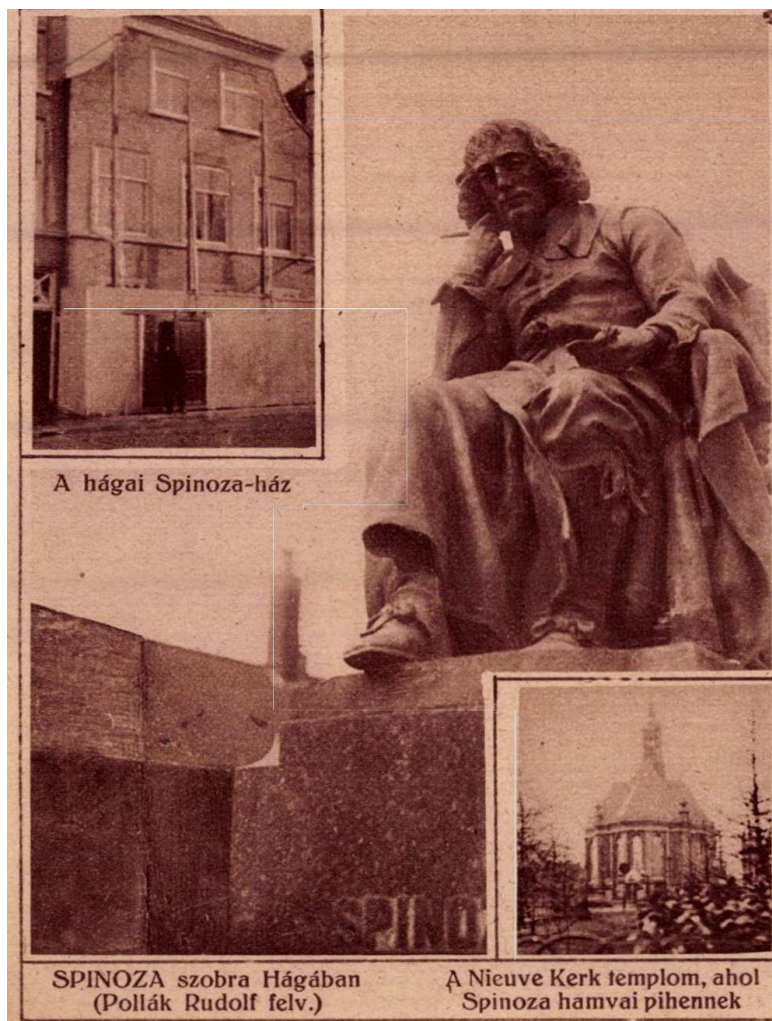
Életútját itt előpublicáció jelleggel, ismeretterjesztési céllal közöljük. Mivel Pollák életútját más dolgozatban tudomásunk szerint még nem tárták fel, a közeljövőben tervezzük, hogy az itt bemutatott eredményeket részletesebben, forráshivatkozásokkal együtt tudományos céllal is leközzöljük.

Besztercei magyar zsidó családból került Hollandiába

Édesapja Pollák Mihály volt, aki 1875-ben abban a Beszterce megyei Entrádám faluban telepedett le. Ez egy szinte kizárólag zsidók által lakott falu volt akkoriban. Az ottani izraelita hitű magyarok az 1848-es szabadságharcot követő évtizedekben elmagyarosodtak². Ilyen háttérből származott tehát Pollák Mihályt, akit 1901-ben kineveztek anyakönyvvezetővé a Naszód város közelében fekvő Jád településre. Itt születik meg előbb Markus, Rudolf bátyja 1901-ben, majd később Rudolf is, 1903. március 12-én. Édesanyjáról, Erczmann Rózáról nevén kívül gyakorlatilag semmit sem tudunk. Rudolf első huszonkét évéről ugyanígy nem sikerült eddig adatokat találni – így nem tudjuk, családjával Jádon maradtak-e vagy máshová költöztek és azt sem, hogy hol járt iskolába. Egy későbbi, 1945-ös minisztertanácsi előterjesztés kapcsán azonban azt bizonyosan állíthatjuk, hogy felsőfokú tanulmányokat nem folytatott.

1925: 22 évesen már hollandul és magyarul is ír újságcikkeket

Feltételezéseink ugyan lehetnek, de konkrét adatot nem találtunk arról, hogy miként került Hollandiába viszont egészen biztos, hogy erre 1925-ben került sor. Megérkezésekor „hivatalból” (hollandul „ambtshalve”) előbb a fővárosban, Amszterdamban jegyzik be a népességnylvántartóba, első lakcíme pedig Hágában van.

Első újságcikkei, amelyeket az Arcanum és Delpher sajtóarchívumokban találtunk, 1925-ből származnak és részben magyar, részben pedig holland nyelven íródtak. Holland oldalon egyrészt a zsidóság egyik központi lapjában, a *Centraal Blad voor de Israeliten*ben publikált hitéleti-teológiai cikkeket, másrészt a keresztény-konzervatív oldalhoz köthető holland újságokba írt kora magyar kultúrájának fontos témáiról – például Molnár Ferenc vagy Dohnányi Ernő művészetéről. Magyar oldalon pedig főleg hollandiai zsidó szerzőkről szóló írásokat találtunk – ebbe a sorba illeszkedik egy fotó is, amit a hágai Spinoza szoborról küldött be 1927-ben a nagy filozófus halálának 250. éves évfordulója alkalmából.

Újságírói tevékenysége mellett bíróság által feleskett fordító is volt – az erre vonatkozó legkorábbi bizonyítékunk egy 1930-as hágai lakcímjegyzék, mely szerint hollandról-magyar, mind pedig holland-román irányban volt működési engedélye. Élete nem lehetett egyszerű, sokszor kényszerült új címre költözni – 1925 és 1930 között nem kevesebb mint 7 címe szerepel a hágai városi lakcímnyilvántartásban.

1930-ben egyenesbe jön karrierje

A gyakori lakcímváltoztatások ideje ekkor véget ér, és egészen 1937-ig összesen két helyen lakik. Egyik lakása egy impozáns, többemeletes csatorna melletti házban volt (Groot Hertoginnelaan), a másik pedig egy igen tetszetős polgári ház volt (Jacob van Hopstraat).

Forrás: Pesti Napló képes melléklete, 1927. február 27.

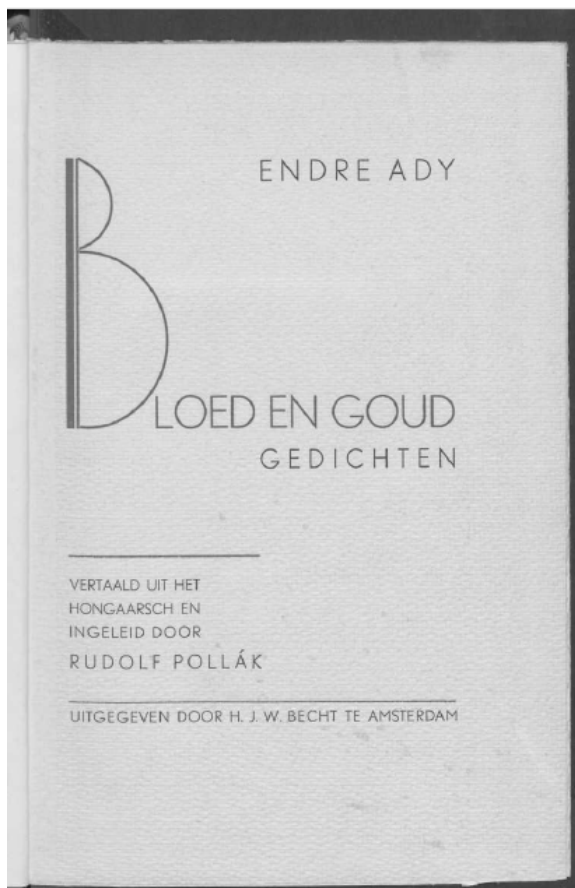

Jacob Hopstraat 10 (baloldalt) és Groot Hertoginnelaan 216 (jobbaldalt) – Fotó: Téglásy Sándor

Ekkortájt olvassuk első ízben róla, hogy milyen kiemelkedően fontosnak tartja Ady költészetét. A *Het Vaderland* 1931. május 18-i cikkének hasábjain tudniillik a következőt olvashatjuk egy előadásösszefoglalóban, melyet a magyar irodalom korabeli helyzetéről tartott a hágai magyar közösség előtt: „Ady – mondta az előadó – volt a legnagyobb hatással a magyar költészetre Petőfi óta, aki a régmúlt legnagyobb lírikusa volt.” Ebből a rövid beszámolóból kiolvasható, hogy kiemelkedő jelentőséget tulajdonított Ady Endrének, amint az jelen cikkünk folytatásából is egyértelműen kiderül.

Sajtóattasé Hágában

Élete 1932-ben ér végleg révbe emberi mérce szerint, hiszen ekkor sajtóattasé lesz a hágai magyar követségen. Ezen időszak alatt nyilván nemcsak a magyar közösségben fordul meg sokfelé, hanem a hollandok között is befolyásos barátokra tesz szert. Vélhetően közéjük tartozik André Becht, a H. J. W. Becht kiadó tulajdonosa is, aki később tiszteletbeli magyar alkonzul lesz Amszterdamban. Azt is tudjuk több forrásból, hogy ekkortájt a *Nieuwe Rotterdamsche Courant* kulturális rovatának is (feltételezhetően külső) munkatársa volt. Annak tisztázásához, hogy pontosan mettől meddig írt a lapnak, milyen gyakran, illetve milyen témákról, további kutatásokra lesz szükség. Sajnos a Delpher sajtóarchívumban csak az 1929-es évvel bezárólag találhatók meg ennek az újságnak a lapszámai.

A *Bloed en Goud* borítója Ady Endre portréja (forrás: Delpher) a kötet 2. oldaláról

1935: Megjelenik harminchárom Ady-vers hollandul

A kötetet az előbb említett H. J. W. Becht kiadó jelentette meg. Igényes, modern borítója van és a belső tipográfiai kialakítás is méltó a költőhöz. A holland olvasók számára Pollák egy négyoldalas bevezetőt írt, melyben Ady jelentőségét mutatja be, a kötet végére pedig másfél oldalon pár szövegmagyarázó megjegyzést helyezett el. Külön díszbe a kötetnek Erdélyi Ferenc hollandiai magyar grafikus Ady portréja, melyet a kötet második lapján helyezett el a kiadó.

Recenziókban és sajtóvisszhangban nem volt hiány, sem Hollandiában, sem pedig Magyarországon. Hollandiában többek közt a következő lapokban jelent meg híradás vagy rövid értékelés: *De Telegraaf*, *De Haagsche Courant*, *De Avondpost*, *Het Vaderland*. Utóbbiban nem kisebb szaktekinetly ejt pár szót a kötetéről, mint Menno ter Braak. A holland kritikus úgy nyilatkozik, hogy a fordítások alapján nem tudja megítélni Ady értékét; amit lát, annak alapján nem érti miért szerepelnek olyan nagy szavak az előszóban Adyról és elmondja, hogy majd csak akkor fog véleményt nyilvánítani Ady művészetéről, ha más forrásból is olvashat róla.

Magyarországon a napilapokban közölt számos rövidhír mellett az ikonikus *Nyugatban* is megjelent egy recenzió, amelyik mind mélységében, mind pedig hosszában messze felülmúlja a többi értékelés alaposságát. Kelen István újságíró, akinek egyébként az az írás az egyetlen cikke a folyóiratban, így összegzi Pollák érdemeit és eredményességét: „A Bloed en Goud verseiben Ady polgárrá vedlik, ami a holland nyelvezetét illeti. Mert ugyan ki fordíthatta volna méltóképpen Ady verseit hollandusra? Csak egy holland Ady. Létezik-e ilyen? Nem tudok róla.”³

Pollák Rudolf sajtóattasé

Forrás: *De Tijd*, 1936. február 5.

1940-1943: Rövid öröm, majd megpróbáltatások a megszállt Hollandiában

A második háború kitörte után és röviddel a hollandiai német megszállás előtt úgy látszott, hogy Pollák magánélete is révbe ért: 1940 januárjában feleségül vette Johanna Cornelia Stridiront. Felesége rokonsága igencsak befolyásos volt – bátyja, Joseph Gilbert a Philips vezető közgazdászaként a holland hadsereg anyabeszerezési tanácsadója volt, majd a megszállás alatt számos állami vállalatban töltött be vezető tisztséget. Tanított a Delfti Egyetemen is, az általa szerkesztett üzemgazdaságtani enciklopédia egészen a hatvanas évekig elismert alapműnek számított szakmai körökben.

Alice Pennewaard könyve öt, 2016-ban még élő utassal folytatott beszélgetést és egy további emlékiratot is közread

A gyermekáldásra nem kellett sokat várni – 1941. januárjában megszületett lányuk, Annemarie. Ekkor már a német megszállás zsidókat korlátozó intézkedései egyre inkább éreztették hatásukat Hollandiában, bár a Nyugat-Európában, azon belül is Hollandiában élő magyar zsidók helyzete viszonylag jó volt a többi németek által megszállt országban élő társaikhoz képest⁴. Hollandiában számos intézkedést (például a csillagviselés, vagy a zsidó tulajdonú üzletek bezárása, kisajátítása) nem vagy nem mindig volt érvényes a németekkel szövetséges országok állampolgárságával rendelkező zsidókra.

Ennek ellenére, a talaj kezdett „forróvá válni” mindazon a magyar zsidók számára is. A Magyar Királyság vezető szervei úgy döntöttek, hogy pénzügyi vagy egyéb nemzeti érdekből egy részüket hazajuttatják a német megszállás alatti területről. 1942. szeptemberében a Pollák-család is végveszélybe került: a westerborki gyűjtőtáborba szállították őket, de onnan sikerült kiszabadulniuk néhány nap elteltével és a Pinksterbloemplein 9 szám alatti lakásukba távozhattak. 1943. márciusáig laktak még benne.

1943: Hazatérés Magyarországra

Mivel a németeknek az országot „zsidómentes területté” alakító népiértő politikája tragikus céljának eléréséhez közeledett, a megszállók – többször is arrébb tolt határidő megjelölésével – felszólították szövetségeseiket, hogy zsidó származású állampolgáraikat repatriálják. A magyar állam élt a lehetőséggel (szemben például a románokkal): 1942. március 18 és október 23 között öt szerelvényen hazaszállítottak 89 magyar zsidó állampolgárt. A transzportok névlistáját Alice Pennewaardnak sikerült megtalálni egy holland archívumban.

A hazatérést követően nem volt könnyű élete a Hollandiából érkezett zsidóknak, bár az vitathatatlan, hogy a szinte biztos halál elől mentette ki őket a magyar állam. Számos korlátozó intézkedés nehezítette életüket és a munkaszolgálat veszélye is fejük fölött lógott.

Vegyes házasságok esetén – és ilyen volt Pollák Rudolfé is – a nem zsidó házastárs és a közös gyermek biztonságban élhetett, legalábbis Magyarország német megszállásának bekövetkeztéig. Pollák felesége gyermekével Budapest valamelyik külvárosában bérelt egy házat, ahol gyermekükkel és a Hollandiából érkező más sorstársaiknak is segítettek lehetőség szerint. Pollák Rudolfot egyébként saját elmondása szerint – amint azt Pennewaard könyvéből megtudjuk – a háború idején ugyan megkísérelték munkaszolgálatra elvinni, viszont ő megszökött.

1945: Magasra tört pályafutása a Külügyminisztériumban

Pollák Rudolf közvetlen családja veszteség nélkül túlélte a vészkorszakot és az újjászerveződött Külügyminisztériumban gyorsan ívelt felfelé karrierje. Az első ismert, április eleji munkatársi listán már szerepel, viszont nem Pollák Rudolf hanem Polonyi Rezső néven. Hogy nevét mikor változtatta meg, azt nem tudni, viszont a személyazonosságot mind későbbi hivatalos dokumentumok, mind pedig egy 1948-as holland újságcikk egyértelműen bizonyítja. (lásd a cikket és magyar fordítását rövid cikkünk végén)

1945. július 10-én osztálytanácsos sajtóelőadó lesz, majd pár hónappal később, decemberben kinevezik az Utazási és Útlevélosztály élére.

1946: Visszatérés Hollandiába

Nem maradt sokáig a budapesti központban, hanem hamarosan visszatért eredeti állomáshelyére. A Szabad Nép 1947. májusában 17-én arról tudósít, hogy Polonyi Rezsőt „a magyar kormány megbízottjaként a diplomáciai viszony végleges felvételéig” Hágába delegálják.

Immár másodszor látszott úgy, hogy álmai valóra válhatnak és biztos egzisztenciát kezdhet kiépíteni Hollandiában. Nem sokkal visszatértét követően fia születik, Michaël Polonyi. Szokásosnak mondható követi feladatokat kezd ellátni: újságcikkek tanúsága szerint részt vesz megemlékezéseken, illetve a magyar közösség eseményein.

A magyar-holland kapcsolatok bő egy évvel később ismét hivatalos, követségi szinten folytatódnak. Magyarország 1947. június 15-én a 1947. évi XVIII. törvények által ratifikálja a párizsi békét, majd miután az összes érdekelt fél belső jogrendjébe illesztette a megállapodást, az 1947. szeptember 15-én életbe lépett. Pollákot ügyvivői minőségben megerősítik, mint a követség vezetőjét.

1948: Menekülés Hollandiából a kommunisták elől

A magyar kormány 1948. június 19-én kelt határozatával Bölöni Györgyöt „rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri” titulussal kinevezi a követség vezetőjévé. Bölöni a Históriai Történelmi Tár⁵ szerint állítólag már járt 1918-1919-ben Hágában, mint követ a Károlyi-kormány valamint a Tanácsköztársaság megbízásából⁶.

Pollák úgy ítélte meg, hogy a Budapesten kibontakozó kommunista hatalomátvétel folyamatába illeszkedik Bölöni követi kinevezése, és úgy döntött, hogy nem kíván együttműködni a kommunizmus felé haladó Magyarország vezetőivel. Részletes indoklást erről nyilvános forrásban nem találtunk, csupán két biztos adattal rendelkezünk. Egyrészt szeptember 13-án három holland napilapban megjelent egy cikk, melyben azt írja a tudósító, hogy „nem volt hajlandó együttműködni a kommunista rendszerrel, ezért elhagyta kommunista uralom alá került országa szolgálatát”. Másrészt megjelent még egy 1948. október 17-i cikk a Magyar Nemzetben is, ahol azt írják, hogy lemondott állásáról, illetve a hatályos törvények értelmében felszólították, hogy vagyonelkobzás és állampolgárságtól való megfosztás terhe mellett térjen vissza Magyarországra.

1948-1960(?): Új élet Argentínában

Akárcsak élete nagyjából 20 első évével kapcsolatban, itt is több a kérdésünk, mint a válasz. Annyi bizonyos, hogy 1948. szeptember 13-án már várták érkezését az Atlanti Óceán túlsó partján – konkrétan Argentínában. A *Délamerikai Magyarorság* szeptember 13-i száma leírja, hogy Polonyi Rezső számára egy levelet hagyott hátra valaki a Vöröskeresztnél. Tehát szinte napra pontosan tudjuk, hogy mikor érkezett Dél-Amerikába, bár az indulás napja nem ismeretes. Ez a dátum napra pontosan megegyezik a távozásáról szóló hollandiai cikk közlésének dátumával, amiből arra következtethetünk, hogy utazása és az arról szóló újsághírek egy sikerrel titokban tartott terv részét képezték.

Arra vonatkozóan az argentinai magyar sajtó egy részének átnézése alapján egyelőre nem találtunk adatokat, hogy Argentínában kifejtett volna bármilyen közéleti-publikációs tevékenységet.

Halálát illetően két biztos támpontunk van, plusz és egy nagyon bizonytalannak mondható adat. Anyósa 1951 júniusi halálakor, illetve sógora 1959 novemberi gyászjelentésében is megemlíti, mint gyászolót. Vagyis ekkor még élt, és azt is megtudhatjuk belőle, hogy Mar del Plata városban élt mindkét időpontban. Egy harmadik haláleset kapcsán 1967 decemberén már nem szerepel neve gyászolóként. Tehát nagy valószínűséggel mondhatjuk, hogy 1959-1967 között halhatott meg⁷.

Hogyan tovább?

A fenti viszonylag bőven bemutatott életrajzi vázlatból – melynek összeállításához nagyjából fél év kutatásra volt szükség – továbblépni legegyszerűbben úgy lehetne, ha valamelyik még élő leszármazottjától sikerülne további adatokat szerezni. Ami biztosan tudható az az, hogy fia még 2018-ban élt (és előtte pár évvel kiadott egy NEM életrajzi vonatkozású könyvet). További, valószínűleg nagyobb sikerrel kecsegtető és elvégzendő feladat lenne egyrészt Pollák hollandiai cikkeiből egy korpusz összeállítása, annak elemzése, valamint az Ady-kötetet publikáló kiadó archívumának átkutatása, hogy részletesen feltárhatóvá váljanak a kiadás körülményei. Pollák nyilvános életét illetően pedig vélhetően még a magyar külügyi levéltár iratainak és a holland államvédelmi szervezetek által vezetett dossziéjának⁸ átkutatása is hozhatna érdekes és értékes részleteket, mind személyét, mind hivatali működését illetően

¹ Jelen cikk a szerzőnek a Mikes Kelemen Kör 2024. október 27-i Tanulmányi Napon megtartott előadásának a leírt változata.

² A második világháború során lakosságának nagy részét koncentrációs táborokba hurcolták, a maradék pedig az 1950-es években kivándorolt Izraelbe.

³ Kelen István: Ady Hollandiában. Nyugat, 1936. október, 311

⁴ Lásd Karsai László: 1942 a magyar diplomaták jelentéseiben, 864-865. Hadtörténeti Közlemények, Budapest, Hadtörténeti Közlemények. 2004/3, 859-883; uő. Magyar zsidók sorsa Nyugat-Európában 1942-1943-ban. In: Fischer, F; Majoros, I; Vonyó, J (szerk.) Magyarország a (nagy)hatalmak erőterében: tanulmányok Ormos Mária 70. születésnapjára. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Kiadó (2000) 703 p. pp. 343-366

⁵ História Történelmi Tár, online elérhető itt: <https://www.tortenelmitar.hu/> (s.v. Névtár)

⁶ Az adat helyességét erősen megkérdőjelezhetővé teszi, hogy a Delpher holland sajtóarchívumban egyetlen cikk sem említi nevét ezekben az években. Magyar oldalon, az Arcanum-ban sem találtunk nevét ilyen értelemben említő híradást. Ráadásul az említett két évről szóló egyik 1959-es cikkében sem tesz Hollandiában tett útról – lásd Bölöni György: Vörös Lobogó 1959/1, 351-356. Állítólagos hágai diplomáciai küldetése vizsgálatához tehát további kutatásokra lenne szükség.

⁷ Egy genealógiai portálon 1960-as halálozási évszámot és Mar del Platát találtuk meg, mint halálozási helyszínt, viszont csupán akkor tekinthetjük ezen adatokat véglegesnek, ha sikerül halotti anyakönyvi kivonatot szerezni az argentin hatóságoktól személyéről.

⁸ A dosszié titkosságát 2028. január 1-én fogják feloldani.

Függelék – A Noord-Brabantse Courant 1948. szeptember 13-i cikke és annak fordítása

Megtagadja a további szolgálatot az egykori hágai magyar ügyvivő

(rendkívüli tudósítónk közlése)

Arról értesültünk, hogy R. (Pollák) Polonyi magyar követségi ügyvivő, akit nemrég G. Bölöni nagykövet váltott fel nemrég, nem tért vissza posztjára. Polonyi urat a német megszállás idején deportálták. 1932-ben állt sajtóattaséként a magyar követség szolgálatába, és irodalmi tevékenységet is végzett. Felesége holland.

A felszabadulást követően visszatért mint a magyar kormány teljhatalmú megbízottja, majd a holland-magyar diplomáciai kapcsolatokat újrafelvételét követően ideiglenesen követségi ügyvivő lett.

Polonyi úr nem volt hajlandó együttműködni a kommunista rendszerrel, ezért elhagyta kommunista uralom alá került országa szolgálatát.

Hágai Magyar Óvoda és Iskola

KARÁCSONYI ÜNNEPSÉG

Szeretettel várunk mindenkit a karácsonyi ünnepi összejövetelünkre.
Nemcsak a jelenlegi és régi diákjainkat és szüleiket hívjuk és várjuk, hanem a rokonokat, barátokat, ismerősöket, minden kedves érdeklődőt.

2024. december 7., szombat 10-13 óráig

Program és helyszín:
(a templom és a művelődési ház egymás mellett van)

10 – 11:15 óra: betlehemezés, karácsonyi műsor
Cím: Szent Család templom (Heilige Familiekerk)
Kamperfoelieplein 29, Den Haag / Hága

Fellépnek:
az óvoda és iskola tanulói és a Hágai Magyar Énekkar és Gyermekkar

**11:15 – 13 óra: kézművesfoglalkozás, karácsonyi vásár
karácsonyi teázás házi süteménnyel**
Cím: 2e Braamstraat 6, Den Haag / Hága

A Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabokra és kényszermunkásokra emlékezünk!

A Gulágokban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvánnyal közösen emlékezünk meg arra a közel 800 ezer honfitársunkra, akik az embertelen körülmények között is emberek maradtak.

Az Országgyűlés 2012. május 21-én határozott úgy, hogy november 25-e legyen a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléknapja, mert 1953-ban ekkor léphetett ismét magyar földre azon politikai rabok első csoportja, amelynek tagjai túléltek a Gulág borzalmait.

Hágai Magyar Református Gyülekezet

Karácsonyi Istentisztelet

úrvacsoraosztással

A gyermekek betlehemes játékot adnak elő

**2024. december 15.
vasárnap, 15 óra**

Heilige Familiekerk
Kamperfoelieplein 29
HÁGA / DEN HAAG

Igét hirdet: Van Bolhuis-Szabó Emőke, lelkész
Kántor: Deuten-Makkai Réka
Szervező lelkész: Csanády Ágnes

Ábrám Zoltán: Szolvától a kényszymunkások emléknapiáig. Nem feledkezhettünk meg az ártatlanul elhurcoltakról

Szolyva A 80 évvel ezelőtt a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszymunkások tiszteletére emelt Szolvai Emlékpark Fotó: Szolvai Emlékpark

Úgy érzem, nemcsak Kárpátalján, hanem a másutt élő magyarok körében is szent kötelesség megemlékezni a nyolcvan évvel ezelőtt, 1944 novemberében történekről, aminek következtében a kárpátaljai magyarság nemzetiségi hovatarozása okán ártatlan áldozata lett az elnyomásnak. A Szovjetunió a Közép-Európa felett aratott katonai győzelmét arra használta fel, hogy a legyőzött népek lakosságát tömegesen rabszolgamunkára, málenkij robotra hurcolja, majd később politikai befolyása miatt hallgatásra kényszerítse.

Az 1944. november 12-én keltezett 0036-os számú határozat, katonai parancs értelmében 1944. november 14-16. között a katonai parancsnokok nyilvántartásba vették mindazokat, akik a német és a magyar hadseregben szolgáltak. Együttal értesítették őket, hogy november 18-án kötelesek jelentkezni egy ideiglenes, háromnapos munkára (málenkij robot). A parancsban megfogalmazott kényszer, a világháborús szenvedéseknek véget vető „felszabadító” erőkbe vetett kezdeti részleges bizalom, a jól álcázott félrevezetés miatt alacsony volt az ellenállás, sokan önként jelentkeztek, hogy vegyenek részt a romeltakarításban, a valóban szükségesnek ítélt munkálatokban.

Az önként jelentkezőket vagy az erőszakkal összefogdosottakat, a hadköteles aktív férfiakat, polgári személyeket, sőt az előírt létszám teljesítése végett még nőket is, menetoszlopokban a hadifoglyok számára létesített lágerekbe hurcolták. A valóságban a szovjet fegyveres szervek kényszymunkára gyűjtötték össze az embereket, ami áthallása alapján málenkij robot (kis munka) néven került a magyarság köztudatába, mivel csupán néhány napos munkával hitegették őket.

Ekkor jött létre Szolván a legismertebb és legnagyobb, a 2. sz. gyűjtőtábor, ahol 15–20 ezer embert helyeztek el, mielőtt a Szovjetunió távoli kényszymmunkatáborába küldték őket. A szolvai internáltak körében igen magas volt a halandóság az alultápláltság és a hiányos higiénés viszonyok, járványok miatt.

Szolyva Galéria A kárpátaljai magyar és német nemzetiségű férfi lakosság 1944 őszi málenkij robotra történt elhurcolására való megemlékezés november 16-án a Szolvai Emlékparkban Fotó: Szolvai Emlékpark

A kárpátaljai magyarság számára az elhurcoltatás egyúttal etnikai tisztogatást jelentett, és előkészítette a terület Szovjetunióhoz való csatlakozását. A szavazópolgárok jelentős részének kényszerű távolmaradása vagy megfélemlítése, a helyi magyar vezetők politikai meghurcolása nagyban elősegítette a szovjet célok megvalósítását. A történészek szerint Kárpátaljáról mintegy negyvenezer magyart vittek el málenkij robotra, többségüket a szolvai gyűjtőtáborból. A GULAG-GUPVI táborok egyszerre szolgálták az ingyenes munkaerő biztosítását a szocializmus építéséhez, valamint a politikailag megbízhatatlan elemek semlegesítését, átnevelését. A szovjet hadifogságba, majd kényszymmunkára került meghurcoltakról, különösen a málenkij robot áldozatairól nem lehetett beszélni a kommunizmus évtizedeiben. Csak a rendszerváltás után jött el az idő megemlékezni a világtörténelem eme szomorú fejezetére. 1994. november 27-én került sor a Szolvai Emlékpark és azon belül a Siratófal avatóünnepségére, majd tíz évvel később a falra felszerelt 120 magyarlakta település emléktábláinak – a táblákon több mint 5500 mártír neve – felavatására. A kegyeleti emlékhely az 1944/45-ben felállított szovjet lágertemetőjének helyén található, ahol internált magyar és német honvédek és civilek nyugszanak. Miközben a szolvai gyűjtőtáborban elpusztult, vagy onnan szovjet kényszymmunkatáborokba küldött áldozatokról emlékezünk meg, a magyar lakosságnak és bárhol élő bármely nemzetiségűeknek kényszymmunkára kényszerítésének is emléket állítunk. A szovjet kényszymmunkatáborokban több millió külföldi fordult meg. Legnagyobb számban japánok, németek és magyarok, de rajtuk kívül lengyelek, románok és még

számos, húszegynéhány nemzet tagjai. A Szovjetunió a Közép-Európa felett aratott katonai győzelmét arra használta fel, hogy a legyőzött népek lakosságát tömegesen rabszolgamunkára hurcolja, majd később politikai befolyása miatt hallgatásra kényszerítse. A győztes hatalmak bűnös hallgatása mellett a kényszermunkások a szocializmust építették. Általános gyakorlat szerint a szovjet haderő bárkit bárhol és bármikor közmunkára, annak ígérete helyett pedig kényszermunkára hurcolhatott. A gyanútlan emberek néhány napos „kis munka” helyett néhány éves rabszolgamunkára kerültek kegyetlen körülmények közé.

Szolyva Galéria Fotó: Szolyvai Emlékpark

Pontosan nem lehet meghatározni sem az ártatlanul elhurcoltak, sem az elpusztult áldozatok számát. Az állandó éhezés, a kegyetlen munkakörülmények, a túlsúlyfolság, télen a kegyetlen hideg megtizedelte a munkatáborok lakóit. A szovjet és a német állampolgárok után a kényszermunkatáborok legtöbb áldozata magyar volt, mintegy kétezer munkatáborban szóródtak szét. Átlagosan egyharmaduk sohasem szabadult ki, nem élte túl a viszontagságokat; már a gyűjtőtáborokban, kiutazás közben vagy a kényszermunka során vesztette életét. Többségük jeltelenül és névtelenül szerepel, kisebb részük a szovjet nyilvántartásokba kerülve, máig feltáratlan tömegsírokban elhantolva. Ma már ki lehet és ki kell mondani: mintegy háromszázezer magyar meghurcolt halt meg a Szovjetunió lágereiben, összességében többen, mint a második világháború harcterein. Az elmúlt évtizedben jelentős lépések történtek térségünkben, hogy méltóképpen emlékezhessünk a Szovjetunióba ártatlanul elhurcoltakról. Az Európai Unió 2011-ben augusztus 23-át a totalitárius diktatúrák (kommunizmus és fasiszmus) áldozatainak európai emléknapjává nyilvánította, és érdekelt tagállamai számára lehetőséget nyújtott a megemlékezésre. A következő évben, 2012-ben a magyar Országgyűlés november 25-ét a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléknapjaként nevezte meg. A málenkij robot legfontosabb gyűjtőtáborától, a Szolyvai Emlékparktól a kényszermunkások emléknapjáról való meg nem fe-

ledkezésig még számos emlékjel, visszaemlékezés, papíron és filmkockákon megelevenedő dokumentum bizonyítja, hogy az emlékezés új korszakát éljük. Az egykori parancsokat kiadók és végrehajtók, a gyűjtőtáborok és lágerek parancsnokai és őrei ma már aligha élnek. Az áldozatok hozzátartozóinak, a nemzetnek azonban szent kötelessége az emlékezés. Magyar és nem magyar áldozatokra, kiemelten a málenkij robot legközvetlenebb elszenvedőire, a kárpátaljai magyarokra. Akik hosszú évtizedeken át, a totalitárius diktatúra epicentrumához közelebb élve, „legbelülről” szenvedték el a kommunizmus szörnyű következményeit. Akik a legnehezebb és legválságosabb népesezési és gazdasági kríziseken estek át napjainkig. Akik két és fél éve saját túlélésükért küzdenek egy háborút viselő országban, orosz és ukrán között örlődve, a megtartott vagy elhagyott szülőföldért vért vagy könnyeket áztatva. „Megfogyva bár, de törve nem, El nemzet e hazán.”

Az emlékezés és a szív kegyhelye: <https://youtu.be/Plu2vrJDwww> Forrás: kronikaonline.ro

Amszterdami Magyar Református Gyülekezet

Úrvacsorás Istentisztelet

Advent 2. vasárnapja

2024 december 8. vasárnap, 13 óra

Vrijburgkerk
Herman Gorterstraat 31
AMSZTERDAM

Igét hirdet:
Paál Károly, lelkész

Gyermekistentisztelet:
Paál Ildikó

Kántor: Somogyi Angéla

HOLLANDIAI MAGYAR REFORMÁTUSOK NAPTÁRA - 2024. DECEMBER					
ÁLDOTT ÉS BÉKÉS ÁDVENTI VÁRAKOZÁST ÉS KARÁCSONYT KÍVÁUNK MINDNYÁJATOKNAK!					
Gyülekezet	Rotterdam	Amszterdam	Zwolle	Hága	Vianen
Helyszín	Gebouw De Heuvel Grote-kerkplein 5 Rotterdam	Vrijburgkerk Herman Gorterstraat 31 Amsterdam	Lutherse Kerk Koestraat 2-4 Zwolle	Heilige Familiekerk Kamperepoelplein 29 Den Haag / Hága	Sportpark Binktensteijn Langeweg 6A Vianen
Istentisztelet	December 1 Úrvacsoraszombat Vasárnap, 15 óra December 25. Karácsony I. napja Vasárnap, 15 óra	December 8 Úrvacsoraszombat Vasárnap, 13 óra	December 8 Úrvacsoraszombat Vasárnap, 14-30 óra Szoigál: Dr. Hermán János December 15 Vasárnap, 12 óra (Plantagekerk, Ter Pelkewijkstraat 17) Szoigál: Kelemen Attila Csongor December 26. Karácsony II. napja Úrvacsoraszombat Vasárnap, 14-30 óra Szoigál: Kelemen Attila Csongor	December 15 Úrvacsoraszombat Gyermekbetelehemezése Vasárnap, 15 óra	December 1 Vasárnap 13-30 óra Szoigál: Nt. Solyom Uzonka December 22 Karácsonyi istentisztelet Vasárnap, 13-30 óra Szoigál: Nt. Tóskó Márta
Szoigáló lelkész	Van Bolhuis-Szabó Emőke	Paál Károly	Dr. Hermán János Drs. Kelemen Attila Csongor	Van Bolhuis-Szabó Emőke	Solyom Uzonka
Gyermekistentisztelet	Jonatan van Bolhuis	Paál Ildikó	Rohan Eva		
Organista / kántor	Somogyi Angéla	Somogyi Angéla	Dr. Robert Helder	Deuten-Makkai Réka	Baranyai András
Reggeli ima Online	December 4., szerda 9:10 óra – Van Bolhuis-Szabó Emőke				
Bibliára Online	December 12., csütörtök 20 óra – Van Bolhuis-Szabó Emőke				
Kapcsolat a lelkészekkel	Van Bolhuis - Szabó Emőke 078-6824873 sabocskanemzeszab@gmail.com	Paál Károly 078-13170606 paal.karoly@amr.nl	Dr. Hermán János 0031-38-4233247 hj@amr.nl	Csanády Ágnes 06-57023397 agnes@amr.nl	Solyom Uzonka 06-57023397 uzonka@amr.nl
Facebook	Rotterdam Magyar Református Istentisztelet	Amszterdami Magyar Református Istentisztelet	Zwolle Magyar Református Istentisztelet	Hága Magyar Református Gyülekezet	Vianen Magyar Református Istentisztelet
Honlap	http://www.reformatus.org/jerome.html				

Az egyházi naptárt összeállítja és terjeszti: Csanády Ágnes

Tőkés László: A román-magyar szolidaritás ünnepe és köteleztetése

Igen tisztelt Elnök Urak! Tisztelt egyházi és világi Főméltóságok! Kedves Testvéreim! Szeretett Gyülekezet!

Váteszi költőnk, Ady Endre tartós demográfiai válságot elszenvedő, megcsappant és szétszóródott népünket ekképpen óvja végzetes sorsának beteljesedésétől: „fölolvast a világ kohója / S elveszünk, mert elvesztettük magunkat”. Ezzel együtt fájdalommal rója fel nekünk, hogy „még a Templomot se építettük föl”.

A temesvári népfelkelés 35. évfordulóján Isten iránti hálaadással állhatunk meg az Új Ezredévről elnevezett temesvári református templomunkban, melynek felépülése forradalmas egyházi közösségünk évszázados álmát váltja valóra. Mint az évtizedek óta épülő barcelonai Szent Család – Sagrada Família – katedrális katalóniai sorstársainknak, hasonló jelentést hordoz Makovecz Imre látomásos alkotása temesvári népünk számára. A megszenvedett múltunk helyébe lépő Új Ezredévhez fűzött reményeink megtestesítője ez a hajlék. Isten szabadító kegyelme megmentett bennünket 1989-ben. Föl kellett hát építenünk a Templomot, bizonyágaképpen annak, hogy csak akkor veszünk el, hogyha elveszítjük magunkat.

„Itt van Isten köztünk” – énekeltük szívbeli buzgósággal. E megszentelt helyen kiváló tisztelettel és testvéri szeretettel köszöntöm körünkben jeles díszvendégeinket: Isten hozta Önöket.

Temesvár, Mária szobor. Gazda Árpád felvétele

Isten hozta Sulyok Tamás államelnök urat, úgy is, mint a magyar Alkotmánybíróság volt elnökét, aki mind az előbbi, mind a mostani minőségében hivatásbéli őre az Alaptörvénynek, amely – egyebek mellett – kimondja a magyar Haza felelősségvállalását a külhoni magyarságról.

Isten hozta Emil Constantinescu elnök urat, aki a rendszerváltozás élen járó harcosaként és román Hazánk rövidre szabott tényleges demokratikus időszakának elsőszámú vezetőjeként pusztá jelenlétével is

közösséget vállal jobb sorsra érdemes erdélyi magyarságunkkal.

Isten hozta Dominic Fritz polgármester urat, aki a forradalmi mártírváros, Temesvár élén német voltában azokat az időket idézi fel, amikor még – Ioan Slavici szavával szólva – Erdély, illetve Bánság lakosai a többnyelvűség természetességével imígyen köszöntötték egymást: „Bună ziua!”, „Jó napot!”, „Guten Tag!”

És Isten hozta Krisztus Urunk „ama kicsinyeit”, a hitbéli kiállásában 1989-ben nagyra nőtt református Gyülekezetet, valamint többségi román Testvéreink képviselőit, akik mai megemlékezésünkön, a román-magyar szolidaritás napjának előestéjén méltán idézik fel egykori közös küzdelmünket a sátrani kommunista önkényuralom ellen. A hatalommal szembeni ellenállásunk idején bibliai jeligénk ez volt: „Istennek kell inkább engedni, hogynem az embereknek” (Csel 5,29). Áldott legyen az emlékük és az Úr fényeskedjék azoknak, akik életüket áldozták a szabadságért!

A temesvári népi felkelés kirobbanásának 35. évfordulóján személyes formában is köszönetet mondok azoknak, akik annak idején templomunkhoz jöttek és mellénk álltak, amikor hívtam őket, majd amikor irántuk való féltő szeretetből hazaküldtem őket, nem mentek el. Ma már világosan látható, hogy életüket kockáztató bátorságuk és összefogásuk nélkül csúfos vereség lett volna az osztályrészünk. De nem hátráltak meg, s ilyenképpen lettünk Isten szabadító kegyelmének eszközeivé a Ceaușescu-rezsim megdöntésében és a szabadság kivívásában. Temesvár közel tíz nemzeti-séghez és ugyanennyi vallásfelekezethez tartozó népe a sokféleség példás egységében ezenképpen lett a kovásza a hamarosan az egész országra kiterjedő forradalomnak és szabadságharcnak.

Hölgyeim és uraim! Kedves Testvéreim!

Temesvár város neve és az Úr születésének 1989. esztendeje rendkívüli jelképiséggel telítődtek. Ez az a hely és ez az az év, ahol és amikor a Ceaușescu-diktatúra és a hírhedt Securitate megosztó politikájával szembe fordulva egymásra találtunk, megteremtve ezáltal a román-magyar nemzeti megbékélés régóta érlelődő lehetőségét. Csodával határos módon egy olyan román és magyar nemzeti ébredésnek lehettünk tanúi országszerte, mely egymás mellé állította nemzeteinket, és akik a Mária-téren a Deșteaptă-te, române!, az Ébredj, román! himnikus énekét hallották, akár Petőfi Sándor „Talpra magyar”-ját is hozzá társíthatták.

A „Temesvár szellemiségeként” emlegetett román-magyar testvériesülés nem volt előzmény nélkül való. Ide illik a temesvári román egyetemi ifjúság 1956 októberében tanúsított szolidaritása a magyar forradalommal és szabadságharcral. Tömeges megmozdulásukat a Securitate brutális megtorlása követte, Aurel Baghiu, Teodor Stanca, Caius Muțiu, Friedrich Barth,

Nagy László és harcostársaik súlyos börtönévekre való elítélésével.

1989 júniusában magyarok és románok újból egymásra találtak. A jeles magyar és román értelmiségiek, úgymint Csoóri Sándor, Für Lajos és Jeszenszky Géza a Magyar Demokrata Fórumból, továbbá Mihnea Berindei, Ion Vianu és Dan Zamfirescu a demokratikus román emigráció képviselői, valamint többi eszmétársaik által kibocsátott Budapesti nyilatkozat mintegy megelőlegezte a temesvári „szabadító karácsony” román–magyar összefogását. „Erdélynek, mely az egymást kölcsönösen kiegészítő kultúrák földje volt és maradt, a kulturális és vallási pluralizmus modelljévé kell válnia” – írták a közelgő rendszerváltozás hajnalán. „Biztosítani kell mindegyik nemzet jogát az autonóm politikai képviselőhöz és a kulturális autonómiához.”

Az 1989-es esztendőt a „csodák évének”, annus mirabilisnak szoktuk nevezni. Ez volt az az időszak, amelyben sorra dőlt meg a kelet-közép-európai diktatúrák, s noha a Ceaușescu-rezsim még tartotta magát, de a román disszidensek, köztük is Doina Cornea és Gabriel Andreescu immár bátran felléptek ellene. Két héttel ezelőtt, a szabadságért és az emberi jogokért vívott küzdelmük elismeréseképpen a rangos Petőfi-díjjal tüntették ki Kincses Elődöt és Mircea Dinescut Budapesten. Mircea Dinescu a párizsi Liberationnak adott nevezetes interjújában – egyebek mellett – a romániai kisebbségek védelmében is felemelte a szavát: „A sváb vagy a magyar falvak elnéptelenedése, a zsidók exodusa az én szememben e haza jövőjének sorsa szempontjából éppoly riasztó, mint a román falvak elnéptelenedése vagy a románok kivándorlása” – mondta. Ebben az időben az erdélyi magyarokkal és a keletnémetekkel együtt a román menekülteket is segítőkész szolidaritással fogadta be Magyarország.

A láncokat lerázó „rab népek” eme kölcsönös szolidaritása hatotta át az egész szovjet tábor országait. Utolsóképpen a nacionálkommunista Ceaușescu-diktatúrának is ez jelentette a végét. A Mária téri tüntetések második napján, december 16-án Ion Monoran, Daniel Zăgănescu, Borbély Zoltán, Kovács Tibor és Radu Galea baráti köre ezzel a nemes indulattal állította le a szomszédos főutca villamosforgalmát, és adta meg a kirobbanó népfelkelés alaphangját: „Jos communismul!”, „Jos Ceaușescu!”, „Le a kommunizmus!”, „Le Ceaușescu!” – és vezényszavukra, mintegy varázsigeeként ezt visszhangozta a központi pártszékházhoz elinduló, fellelkesült sokaság. Rá néhány napra a reformátusok segítségére siető román baptisták lánglelkű prédikátorának, Petru Dugulescunak a szavára az Opera téri tüntetők tízezrei is együtt kiáltották: „Există Dumnezeu!”, „Van Isten!”. Közös bizonyosságtételük a szabadság „kegyelmi idejének” beköszöntét hirdette.

Ennek a kegyelmi időnek vetett véget 1990 tavaszán Marosvásárhely „fekete márciusa”. Néhány nappal

előtte a Temesvári kiáltvány még hitet tett a románok, magyarok, németek és szerbek európai szellemű testvérisége mellett. Sőt, Budapesten – többek között – Mircea Dinescu és Kányádi Sándor, Smaranda Enache és Szőcs Géza részvételével a romániai magyar és román, valamint a magyarországi értelmiség reprezentatív országközi találkozására került sor, a kölcsönös párbeszéd és megbékélés szándékával. A megértés és a békességkeresés ezen emelkedett állapotát törte derékba egy szempillantás alatt a Securitate forgatókönyve alapján megrendezett marosvásárhelyi parasztjárás és pogromkísérlet.

Három évtized elteltével szent meggyőződése, hogy amit egykor elkezdtünk, a kezdetekhez visszatérve, ugyanott kell folytatnunk. A Ion Iliescu névvel fémjelzett utódkommunista rezsim egyik legnagyobb bűne, hogy a román–magyar megbékélés ügyét zátonyra futtatta. A mi feladatunk ezzel szemben az, hogy a romániai kisebbségpolitikai rendszerváltozást és a nemzeteink közötti történelmi megbékélést véghez vigyük.

1849-ben a Kossuth Lajos és Nicolae Bălcescu által megkötött béketervből ez állt: „A két nemzetnek, a magyarnak és románnak egymást kölcsönösen segíteniük kell, és ugyanazon zászló alatt kell harcolniuk... a szabadság védelmében.” Ugyanebben az értelemben fogalmazott Avram Iancu egyik levelében: „Higgyétek el, testvérek, hogy mi nagyon világosan látjuk és nagyon szilárdan hisszük, hogy ebben a két testvérházban a magyar nem beszélhet létéről és jövőjéről a román nélkül, s a román sem a magyar nélkül.”

A szélsőséges román nacionalizmus mostani előretérése idején meghátrálás nélkül, az eddigieknél is határozottabban ki kell állanunk a magyarság közösségi jogai és a román–magyar megbékélés ügye mellett. Közös múltunk, Temesvár szelleme erre kötelez bennünket.

Elhangzott a Temesvári Forradalom 35. évfordulója ünnepi gálájának megnyitásakor.

Hágai Magyar Református Gyülekezet, 2024. december 15

KÖZLEMÉNY

Temesvár szelleme kötelez a magyar–román megbékélésre

A temesvári népfelkelés 35. évfordulója alkalmából a Temesvári Integratio Alapítvány, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács, az Új Ezredév Református Egyház-község és a Temesvár-Belvárosi Református Egyház-község rendezvénysorozatát szervezett december 13–15. között a Bánság fővárosában.

December 13-án délután két kerekasztal-beszélgetéssel vette kezdetét a programsorozat a gyárvárosi Új Ezredév Református Központban a Katona József Bánk bánjából vette idézet mentén: „Be szép is volt a hősi harc, / Be jó, hogy rá emlékezel!” Ekkor az 1989-es Temesvári Emlékbizottság egyes tagjai és a temesvár-belvárosi református gyülekezet körüli forradalmi események egykori résztvevői (Balaton Zoltán, Tolnay István, Gazda Árpád), valamint a marosvásárhelyi forradalmár, Hamar Alpár Benjámint osztották meg emlékeiket, gondolataikat a hallgatósággal Borbély Zsolt Attila politológus, közíró, az EMNT alelnöke moderálásával.

Ezt a Tőkés László és Temesvár szelleme mozgóképpen – filmrészletek és beszélgetés az alkotókkal program – pont követte, ekkor Szóczi Árpád kanadai-magyar filmrendező, Balogh László dokumentumfilm-rendező, Boros Zoltán zeneszerző, dokumentumfilm-rendező, a Román Televízió Magyar Adásának egykori főszerkesztője. Moderált Török Sándor, az EMNT Bihar megyei elnöke.

Másnap, december 14-én ugyanitt kerül sor Az 1989-es Temesvári Forradalom, a kommunizmus bukása és rendszerváltozás Kelet-Közép-Európa országaiban elnevezésű nemzetközi konferenciára. Házigazdái köszöntött Gazda István, az Új Ezredév Református Gyülekezet lelkésze mondott, majd a 91 életévét nemrég betöltött Szűrös Mátyás – aki Magyarország egykori ideiglenes köztársasági elnöke volt az 1989–90-es rendszerváltáskor – üzenetét olvasták fel. A nyitóelőadást Németh Zsolt, a Magyar Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke tartotta.

A rendszerváltozás jelenlegi megítélése az (új) európai változások fényében keretében című panelben Szilágyi Zsolt, az Európai Szabad Szövetség alelnöke, az Erdélyi Magyar Szövetség külügyi- és nemzetpolitikai kabinetjének vezetője kérte szólásra Emil Constantinescut, Románia 1996–2000 közötti államelnökét. A 85 éves politikust Marek Mutor, az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platform lengyel elnöke, Bodó Barna politológus, közíró, egyetemi oktató, valamint Eric Patterson, a washingtoni Kommunizmus Áldozatai Alapítvány elnöke **követte**.

Az egyházak szerepe a rendszerváltozásban és a kommunizmus lebontásában című panelben Markus Meckel lelképásztor, az NDK utolsó külügyminisztere,

a német egyesítés egyik főszereplője, Kiss-Rigó László szeged-csanádi római katolikus megyés püspök, Zalatnay István lelkész, egyetemi oktató, a Határon Túli Magyarok Hivatala egykori elnökhelyettese, Klaas Eldering holland protestáns teológus-lelképásztor szólalt fel, Fabiny Tamás, a Magyar Evangelikus Egyház püspöke videóüzenetben kapcsolódott be a Kóczián Viktória teológus-lelképásztor, a Legato Alapítvány tudományos munkatársa moderálta eszmecserébe.

Emil Constantinescu, Dénes László, Tőkés László

A konferencia zárópaneljében (Rendszerváltozás Romániában, a román–magyar viszony alakulása) Mircea Dinescu költő, könyvkiadó, a Securitate Irattárát Tanulmányozó Országos Tanács vezetőségének volt tagja, Boros Zoltán televíziós főszerkesztő, Tófalvi Zoltán történész, újságíró, Kincses Előd ügyvéd, Tőkés László egykori jogi képviselője és Brîndușa Armanca rádiós szerkesztő, kultúrdiplomata, a Temesvár Társaság (Societate Timișoara) vezetőségi tagja kapott szót, aki a megbetegedett Florian Mihalcea elnök köszöntését is átadta. E beszélgetést Toró T. Tibor, az Erdélyi Magyar Szövetség alelnöke moderálta.

Este ünnepi gálaműsorral adóztak a temesvári népfelkelés kitörése 35. évfordulójának. A felkért ünnepi szónokok Sulyok Tamás, Magyarország köztársasági elnöke, Emil Constantinescu, Románia egykori államelnöke, Dominic Samuel Fritz, Temesvár polgármestere, Tőkés László, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület volt püspöke, az Európai Parlament volt alelnöke, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács alapító elnöke. Aki egyebek mellett kijelentette: „Amit egykor elkezdtünk, a kezdetekhez visszatérve, ugyanott kell folytatnunk. Az utódkommunista rezsim egyik legnagyobb bűne, hogy a román–magyar megbékélés ügyét zátonyra futtatta. A mi feladatunk ezzel szemben az, hogy a romániai kisebbségpolitikai rendszerváltozást és a nemzeteink közötti történelmi megbékélést véghez vigyünk.” Hozzátette: a szélsőséges román nacionalizmus mostani előretörése idején meghátrálás nélkül, az eddigieknél is határozottabban ki kell állni a magyarság közösségi jogai és a román–magyar megbékélés ügye mellett.

Az ünnepi beszédek előtt Kristófi János Zsigmond nagyváradi orgonaművész játszott, közöttük és utánuk pedig Molnár Levente operaénekes, a tanítványai és a Fényerő nevű együttes mutatták be nívós műsorukat. A gála meghatározó és felemelő momentummal zárult: a Csendes éj című karácsonyi dal közös elénklésével.

Advent harmadik vasárnapjára esett a Temesvár 35. rendezvénysorozat zárónap, éppen december 15-ére, amikor is 1989-ben megindult az elnyomók elleni tiltakozás a belvárosi református templom és parókia környékén. A történelmi helyszínen tartott ünnepi istentiszteletre érkező megemlékezőket és híveket Demeter Sándor parókus lelkész köszöntötte, ígét a gyülekezet korábbi lelkipásztora, Tőkés László hirdetett: „Annás és Kajafás főpapsága alatt, lőn az Úrnak szava Jánoshoz, a Zakariás fiához, a pusztában, És méne a Jordán mellett lévő minden tartományba prédikálván a megtérés keresztségét a bűnöknek bocsánatjára; A mint meg van írva Ésaías próféta beszédeinek könyvében, ki [ezt] mondja: Kiáltónak szava a pusztában: Készítsétek meg az Úrnak útját, egyengessétek az ő ösvényeit. Minden völgy betöltetik, minden hegy és halom megalacsonyíttatik; és az egyenetlenek egyenesekké, és a göröngyös utak simákká lesznek; És meglátja minden test az Istennek szabadítását” (Lk 3,2-6).

A prédikáció előtt a vallásórás gyermekek rövid műsort mutattak be, és meggyújtották a harmadik gertyát az adventi koszorún. Az igehirdetés után Kovács István, a Magyar Unitárius Egyház püspöke és Bódis Ferenc, a Temesvári Református Egyházmegye esperese mondott igei alapú ünnepi köszöntőt, és Gabriel Andreescu professzor, bukaresti emberjogi aktivista, a román-magyar szolidaritás egyik élharcosa is szólt a gyülekezethez. A templomi együttlét a Tőkés család tagjai által írt, Erős vár a család (is) címmel megjelent kötetét mutatta be Bakos István művelődéskutató és Tőkés József kiadó.

A háromnapos mementó a temesvári népfölkelés – amely a romániai rendszerváltó forradalom elindítója volt – kitörésének ikonikus helyszínét jelző emléktáblánál tartott fohással, énekléssel és koszorúzással ért véget.

Temesvár, 2024. december 16.

Tőkés László EMNT-elnök sajtóirodája

Református Missziói Konferenciánkat Zwolleban, 2024. december 13. és 15. napjai között tartottuk, mintegy nyolcvan résztvevővel. Igei jelszavunk továbbra is: Mindenek ékesen és jó renddel legyenek ! (1 Kor.14:40)

Horváth Piroska festménye

Ráksi Lajos mannheimi lelkész hat éve jelentkezett magyar gyülekezeti szolgálatra

Békesség Istentől, Dícsértessék a Jézus Krisztus, Erős vár a mi Istenünk! Isten áldja az olvasókat és az egyházépítő szimpózium résztvevőit!

A négy erdélyi protestáns felekezet hagyományos köszönéseivel köszöntöm a Zwollei Harangszó olvasóit és a gyülekezeti tagjait. Ezt a köszönési formát még Dr. Hermán M. Jánostól tanultam, aki a Partiumi Keresztény Egyetem ifjúsági lelkészeként mindig így szólította meg az egybegyűlteket. Mivel ebben a tisztségében utódja voltam a nagyváradai tanintézményben, ezt a jó szokást átvettem és most is gyakorlom, immár a németországi diaszpórában. De ne szaladjunk ennyire előre. A már említett „idősebb tanítványtárs”, – aki legtöbbünk számára inkább János bátyám megszólítással ismert – megkért, hogy írjak röviden eddigi életutamról és a mostani szolgálati helyemről, illetve a badeni magyarok helyzetéről. Fogadják szeretettel!

Nagyváradon születtem, munkás szülők gyermekeként. Édesapám nagyváradai családból származik, édesanyám a Nagyváradtól mintegy 40 kilométernyire fekvő Fekete-körösvölgyi Gyantán született. A keresztség sákramentumában is ebben az egykor szebb napokat látott – ma már majdhogynem kihalt – falu hatalmas templomában részesültem. Gyermekkorom nagy részét és a vakációkat mindig anyai nagyszüleimnél töltöttem. Talán ezért, vagy az általam nagyon

szeretett néhai öreganyám miatt – aki a hitem alapjait megvetette imádságos hívő lelkületével és példamutató életével –, de a mai napig kötődöm ehhez a vidékhez, a faluhoz. Gyantával kapcsolatban sokan ismerik azt a történelmi tény, ami mély nyomot hagyott az ott élőkben, vagy az onnan származókban. Azt, hogy 1944 szeptember 24-én, az úgynevezett „Fekete-vasárnapon”, amikor a magyar hadsereg már visszavonulóban volt, a faluba érkező román csapatok felgyújtották a parókiát, és a lakosság körében iszonyú mészárlást hajtottak végre: 47 embert végeztek ki könyörtelenül magyarságuk miatt. Anyai úkapám is, aki kovácsmester volt, ebben a mészárlásban vesztette életét. Aki akkor és ott életben maradt, az viszont kismizmizve nézhetett a jövőbe. A faluban a történelekről évtizedekig még beszélni sem mertek, tudtak, vagy akartak, akik megélték ezeket a szörnyűségeket. Azonban a helyi református lelkésznek, Soós József Tamásnak köszönhetően, aki majd két évtizede szolgál a gyülekezetben, egy emlékművet emeltek a templomkertben, mely az áldozatok neveivel emlékezik az egykor történelekről.

A gyermekkorom után következzen a fiatalkorom. A nagyváradai Ady Endre Líceumban érettségiztem, és kisebb nagyobb kitérők után, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben tanultam, református lelkész szakon. A teológiai elvégzése után szülővárosomba kerültem, és a segédlelkézi szolgálatot egy példás közösségben, a Nagyvárad-Réti Református Gyülekezetben kezdtem meg, ahol principálisomtól, Dr. Pálfi Józseftől sokat lehetett tanulni. Egy év után lehetőséget kaptam, hogy a segédlelkézi teendők mellett a Partiumi Keresztény Egyetem ifjúsági lelkészeként is kipróbáljam magam. Ezt a szolgálatot aztán hét esztendőn keresztül végeztem nagy örömmel és lelkesedéssel, olykor csalódásokkal, de nagy ajándékokat is megtapasztalva.

Fiatalok között forgolódni mindig jóleső érzés, és az ember úgy érzi ő is tovább marad fiatal. Az egyetemi polgárok közösségében számos feladat volt: istentiszteletek és bibliaórák szervezése, lelkigondozás, kiállítások, csendesnapok, tanévnyitók és tanévzárók szervezése, kapcsolattartás a diákok és a tanárok között, és még sok más is. Mindezt ökumenikus szellemben. Azonban egy ilyen nem hagyományos közegben szolgálni kihívást is jelent, mert a gyülekezeti tagok szinte évente, de háromévente mindenképp cserélődnek, és egy adott próbálkozás modell lehet, az az előző évfolyammal működött, de a következővel már nem.

Megtapasztalhattam azonban azt is milyen a hagyományos gyülekezeti munka, hiszen körülbelül másfél éven keresztül az ifjúsági lelkézi munka mellett egy Nagyváradhoz közeli faluban, Hegyközújlakon is lelkészkedtem, mivel ott akkor éppen nem volt erre jelentkező.

2015-ben fordulatot vett családom élete. Feleségem, aki gyermekorvos lehetőséget kapott, hogy Németországban dolgozhasson, majd a későbbiekben átvegye

azt a szakorvosi rendelőt, ahova hívták. Így sok vívódás és átbeszélgetett éjszaka után a családi tanács úgy döntött, hogy a baden-württembergi Mannheimba költözünk. Az akkor 4 éves fiam és én sem tudtunk egy szót sem németül, de belevágtunk a nagy kalandba, melynek mai napig részesei vagyunk. Mindenki azt kérdezte mi lesz most velünk, hiszen én nem ismerem az ország nyelvét, márpedig ahogy az anekdota mondja a „papot is ugyanúgy, mint a kutyát a szájáért fizetik.” Valóban voltak nehézségek az induláskor: rengeteg papírmunka, utánajárás, egy csak részben ismert kultúra megismerése, a gyerek beszoktatása az óvodába, nyelvtanulás, ráadásul úgy, hogy a városban összesen két embert ismertünk. Az elmúlt két és fél év azonban hamar elrepült és életünk bár új mederben, de rendben zajlik.

Azóta a fiunk iskolás, jobb a német kiejtése, mint az édesapjának, a feleségem dolgozik és én is lelkesként szolgállok. No de nem a német egyházban (egyelőre), hanem mint a Kőrösi Csoma Program ösztöndíjasa. De megint előre szaladtam az időben. Mikor idegen országba költöztünk természetes volt, hogy szinte azonnal megkerestem a legközelebbi magyar református közösséget. Ez a húsz kilométernyire található, sokak számára ismerősen csengő Heidelbergben volt (igen, van köze a káféhoz...). Ezután megismerkedtem a Németországi Magyar Protestáns Gyülekezetek elnökével, Dr. Varga Pállal, akinek elmondtam, hogy szeretném a környékbeli magyarokat (felekezeti hovatartozástól függetlenül) összegyűjteni, hogy istentiszteleteket tartsunk. Szó szót követett, majd a tettek mezejére léptünk. Bemutakoztam az említett szervezet éves közgyűlésén, melyet a Németországi Evangélikus Egyház (EKD), a Magyarországi Evangélikus és Református Egyház is elismer és támogat. Az elnökséggel és az elnökkel egyeztetve elhatároztuk, hogy megpróbálunk havi egy istentisztelettel kezdeni három badeni városban: Mannheimban, Karlsruheban és Freiburgban. Az utolsó városban volt már gyülekezet, de éppen lelkész nélkül maradtak, a másik két városban azonban teljesen az alapoktól kellett kezdeni. Ma már mindhárom városban havonta egyszer tartunk istentiszteletet, református liturgia szerint, magyar nyelven, de mindenkit szeretettel hívogatva és várva. Átlagosan 10 és 30 résztvevő jön el alkalmainkra. A három gyülekezet közös honlapja itt érhető el: <https://badeniprotestans.de/> Természetesen tervezzük a válásórák beindítását és szükség szerint a kazuáliákat (keresztelés, esketés, temetés) is elvégezzük. Sajnos sokszor tapasztaltam, hogy bár minden nap hallok a villamoson, az üzletekben vagy az utcán magyar szót, mégsem mindig keresik a kiköltözött magyarok a kapcsolatot egymással, a gyülekezetekkel. Sőt nem csak a hit, de a nemzeti kérdések sem mindig fontosak számukra. Tisztelet a kivétel(ek)nek. Pedig nem szabad elfelednünk hogy kik vagyunk, honnan jöttünk és mit szívtunk magunkba magyarként, keresztényként még otthon, a szülőföldön. Mindenkit arra biztatok, így ismeretlenül is, hogy ne feledje soha honnan indult!

Végezetül néhány szó a Magyar Kormány Kőrösi Csoma Sándor ösztöndíjprogramjáról (bővebben a honlapjukon: www.korosiiprogram.hu). A gyülekezetszervezés tervezése közben derült ki, hogy az említett program bár 2017-ig csak néptáncosokat, pedagógusokat, kommunikációs szakembereket küldött a diaszpórában élő magyar közösségekbe, hogy azok nemzeti önazonosságukat könnyebben megőrizhék, illetve megéljék, de 2028 tól már egyházi ösztöndíjakkal is „tartani akarják a lelket/Lelket” a külföldön élő nemzettest tagjai körében. A pályázatban kiírt egyik egyházi helyre pályázatot nyújtottam be, és mivel bizalmat szavaztak számomra, 2028 szeptember óta egyházi ösztöndíjasként végeztem tíz hónapig azt, amit amúgy is elterveztem.

Az Úr útjai kifürkészhetetlenek, de visszatekintve elmondhatom, hogy valójában gondviselő Istenünk van, aki kijelöli számunkra az utat és ha van is nehézség, hiszem hogy erőt is ad azok elhordozására. A zwollei gyülekezetnek pedig gyarapodást kívánok: hitben és erőben! Az Úr legyen őriző pásztorunk! Ráksi Lajos református lelkész

(A gyülekezeti logó Barabás Alpár grafikus munkája, aki a Partiumi Keresztény Egyetemen végzett a reklámgrafika szakon.)

Nemcsak lehet a szórványban élni, hanem kell is!

A mélyszórványban a templom az anyanyelv utolsó menedéke. A legjobb választ a szórvány kérdéseire, a szórványban élők adják. A szórványt a benne élők hite tartja meg, megmentésére recept nincs, de gyakorlata van. Amikor a közélet vitatja a szórvány létjogosultságát (vagy hallgatólagosan egyetért az elmúlásával), szembesül az evangéliumi parancs feladataival, hogy a 99 juh mellett az egy, elcsatangolt, az is számít. Az erről való lemondás, önmagunk feladása, önként vállalt amnézia. Földes Károly keserűen írta, hogy amennyiben a szórványban a lelkész egy darabjaira hulló társadalom őre, inkább legyen kocsis, mint pap. Meggyőződése, sokunk meggyőződése, hogy ez másképp van. Köszönöm Margittai Gábornak ezt a beszélgetést, aki mindig is vallotta, hogy nemcsak lehet a szórványban élni, hanem kell is.

Dél-Erdély évszázadok óta a magyarság fogyásának és elfogyásának szimbolikus tere. Előszóval mutatjuk fel ezt a régiót, amikor a nemzethalál képeivel akarunk példálózni. Megrogyott középkori templomok, házak alapjába épített sírkövek, népi társaságok láthatatlan tömegsírjai – és mindenekelőtt: egy-két lelket számláló magyar közösségek. Dr. Gudor Kund Botond néhány évvel a rendszerváltás után lett missziós református lelképásztor ezen a vidéken, a szórványban, annak is a legmélyén, egy tudós pap szellemi főhadiszállásán: Magyarigenben. Mi is ott találkoztunk vele jó két évtizede, azóta is sokszor keresztezve egymás útját a szórványkutató és -mentő expedíciókon. Akkoriban, amikor első beszélgetésünk megtörtént, a szórvány szó még nem nyert polgárjogot a magyar köznyelvben és köztudatban. Mára ez a helyzet sokat változott – de vajon eleget?

A Kárpát-medencei magyar mélyszórványról ma is kevés és töredékes ismeretünk van az anyaországban. Mondják a népek temetőjének, egy etnikum léte végpontjának. Ez az a világ, ahol a történelemnek teljesen más az akusztikája, és ahol a többségi nemzet tagjai olykor gúnyos nevetéssel kísérik egy-egy temetést, mondván: „Elindult a visszaszámlálás, tiszteletes úr?!” Gudor Kund Botond történész és gyulafehérvári református tiszteletes szerint a szórvány azonban nem végpont, hanem valaminek a kezdete, trambulín, ahonnan el lehet és el is kell rugaszkodni. Amikor mindenki lehúzná a rolót, Gudor tiszteletes építkezik, gyülekezetet szervez, és nekifeszül valami új megalkotásának, ami ellentmond minden matematikának. És ami a megmaradás és újjászületés csodája.

MAGNA HUNGARIA PODCAST

#8

Felpozott hős

Gudor Kund Botond
a dél-erdélyi magyar szórványról,
az újjászületés és a megmaradás csodájáról

A kinyilatkoztatástól a párbeszédig

Az egység valódi jelentéséről, az Istenre való türelmetlen várakozás feszültségéről és a közösség fontosságáról beszélgettünk Balog Zoltán dunamelléki **püspökkel 2024 végén.**

A 2024-es évre való visszatekintésben megkerülhetetlen, hogy a hitelesség kérdésével ne kezdjünk el foglalkozni. Hogyan definiálja Püspök úr a februári eseményeket most, az év végén?

Nincs definícióm. Próbálom megérteni nem csak az okát, hanem a célját is a történeteknek, legalább három szinten. Belülről indulva mély, személyes megrendülést jelent mindez saját szolgálatomra és életemre nézve. Ha továbbmegyünk, akkor egyházkerületünk, egyházunk életében olyan vihar keletkezett, amelyben mindannyiunknak nehéz helyt állni, hiszen az, ami engem közvetlenül érint, az minden magát reformátusnak vallóra árnyékot vetett. A közéleti dimenzióban ez tudatos politikai akciónak tűnik. Mindemellett legnagyobb közéleti veszteségünk a köztársasági elnök távozása, amit mind az egyház, mind a magyar nemzet szempontjából komoly kárnak tartok.

A februári viharra születtek azonnali, a nyilvánosság számára jól nyomon követhető reakciók, de biztosan voltak kevésbé látványosak vagy teljesen láthatatlanok is. Mi az, amit most, az év végén visszatekintve felfedhet?

Nagyon fontosak és értékesek számomra azok az emberi, testvéri gesztusok, amelyek olyanok részéről is megnyilvánultak felém, akik nem feltétlenül értettek egyet a döntéseimmel. Itt elsősorban a Hold utcai református közösségre gondolok, amelyben 1991 óta vagyok jelen, 1996 óta megválasztott lelkipásztorként, azzal a tizenkét év megszokással, amit a közéleti pálya jelentett. Az ő támogatásuk volt számomra a családom mellett a legfontosabb kapaszkodó. Az ilyesmi a média nyilvánosságában persze nem látszik. Bár sokan ajánlották föl azt, hogy ha kell, akkor mind az egyházon belül, mind pedig a közéletben tilta-

kozva kiállnak mellettem, alapvetően nem tanácsoltam ezt senkinek, sőt volt, akitől azt kértem, hogy ne tegye. Nem akartam, hogy még erősebb legyen az a repedés, amely ebben az ügyben az egyházon belül látszott: alapvető tévedésnek tekintem azt a hozzáállást, hogy a kegyelmi ügyön áll vagy bukik egyházunk jövője. Akik hitvalló helyzetként értelmezték ezt a történetet, azok azt állítják, hogy ma református keresztyén hitelességünk legfőbb mércéje, ki melyik oldalra áll az úgynevezett kegyelmi ügyben. S itt csak két álláspont lehetséges: *a jó vagy a rossz*. Szerintem ez tévedés. Ehhez az ügghöz különböző módokon lehet közeli-teni. Nekem az első perctől az volt a legfontosabb az egyház közéleti terében, hogy azok,

akik erről egymástól eltérő módon gondolkodnak, és különböző döntéseket hoznak, vagy várnak másoktól, azok mindennek ellenére tudjanak egymással testvéri módon beszélni. Volt, amikor ez sikerült, volt, amikor nem.

Az sem volt talán köztudott, hogy márciusban létrejött Dunamelléken egy lelki megújulási bizottság, egy imaközösség, ahová a kritikus lelkészek is meghívást kaptak, és úgy tudom, havi rendszerességgel találkoztak. Milyen hozadéka volt ennek a közösségnek?

Tegnap is együtt voltunk és több órán keresztül beszélgettünk, imádkoztunk, ígét olvastunk, és próbáltuk ebben a helyzetben keresni az Úristen akaratát, hogy melyek azok a lépések, amelyeket nekünk meg kell tenni. Sok mindent tanultam ezekből a találkozásokból az elmúlt hónapokban, biztosan tanulhatnék még sokkal többet, s azt remélem, hogy fogok is. Az egyik legfontosabb az egység definíciójának pontosítása. Mit jelent az egyház egysége? Az egyház egysége nem azt jelenti, hogy mindenről mindig ugyanazt gondoljuk, vagy ha nem, akkor hallgatunk, nehogy megtörjön az egység. Az is kevés, bár szükséges, hogy nem beszélünk *kifelé*, hanem egyházon belül vitatjuk meg az egyházi ügyeinket. Az egység definícióját számomra éppen az egyik kritikus lelkipásztor fogalmazta meg: vannak, legyenek olyan belső tereink, amelyekben mi egymással bizalommal, félelem és hatalmi struktúrák érvényesítése nélkül tudunk beszélni. Az egység definíciója nem az, hogy mindenki ugyanazt gondolja, hanem az, hogy nem külső fórumokat használunk arra, hogy befelé beszéljünk, hanem azt a belső teret, ami az egyház lényege. Ha nincs ilyen, akkor létrehozuk, ha van, akkor pedig megerősítjük, hitelessé tesszük, és használjuk arra, hogy belül vitassuk meg mindazt, ami az egyházunk számára fontos. Ez egyébként – akkor most mégis nevezzük így –: ettől a kegyelmi üggyel függetlenül is így kell, hogy legyen.

Mi a módja annak, hogy ezek a bizalmi terek létrejöhessenek, akár a gyülekezetek szintjén is, hiszen ott is megtörttek bizalmi kapcsolatok, ami arra enged következtetni, hogy az egyház krízisének nem csak ez a februári eset az oka, hanem sokkal mélyebben gyökerezik?

Az egyház sohasem volt olyan, amilyen idealizált képet dédelgetünk róla. Ahogy a Korinthusi levélben napról napra elmélyültünk a Bibliaolvasó kalauz szerint haladva, ez elég világos. Nagyjából ugyanazok a konfliktusok látszanak vezetők és vezetettek között, vagy akár a vezetői hitelesség, a bizalom és a hatalmi törekvések kérdésében ma, mint akkor. Ha az ószövetségi igeszakaszokra gondolunk, Saul és Dávid párhuzamos történetére, Dávid viszonyára a saját isteni elhívásával, a bűneivel, a csődöt mondásával, a hitelességi válságával kapcsolatban, ez ugyanúgy tükör számomra is. Azt a látszatot szerintem érdemes lenne elkerülni, hogy csak *most* kerültünk nagy bajba, és éppen *most* nem vagyunk jók. Tegnap se voltunk jók, tegnapelőtt se voltunk jók, ötven évvel ezelőtt se voltunk jók, és az, hogy erről nyíltan beszélhetünk és beszélünk, talán bizonyos szempontból köszönhető a februárban indult eseményeknek.

A vezetés válságáról akkor tudunk érdemben beszélni, ha túllátunk a püspöki „hatalom” válságán, és megértjük, hogy ha válság van, akkor az ugyanúgy érinti az esperesi „hatalmat” és a gyülekezeteken belüli hatalmi hierarchiát, a lelkipásztort, a gyülekezet és a presbitérium vonatkozásában. Azok a helyzetek, amelyek lehetetlenné teszik, hogy őszintén és az ige légkörében beszéljünk egymással a közös gondjainkról, adott esetben a válságunkról, minden szinten meg tudnak jelenni. De abban is biztos vagyok, hogy vannak olyan kapcsolódások akár püspök és lelkipásztor vagy gyülekezeti tag között, amelyekben mindennek ellenére nem érvényesül a hatalmi hierarchia, hanem kiábrázolódik az a viszonyrendszer, mely méltó az anyaszentegyház Urához.

Az egyik fontos kérdés, ami napirenden van a kritikusaimmal, hogy valóban minden hatalmi helyzet, ami az egyházon belül adott, „abuzálja-e” azt, aki alárendelt pozícióban van? Vannak vezetők és vannak vezetettek – ez egy normális újszövetségi rend, ami a reformatori időkben ugyanúgy érvényes volt, és ez önmagában nem „abuzív”. Persze ha az, akkor meg kell gyógyítani.

Ezért is bántanak azok a látszatok, amelyek arra engednek következtetni, hogy bárkit hatalmi retorziók érhetnek csak azért, mert bírálja a vezetést. Az ilyen látszatok ellen a transzparencia lehet az orvosság. Be kell ismernem, hogy ezt számos esetben elmulasztottuk, bőven van tenni és tanulnivalónk.

Hálás vagyok érte, hogy van olyan lelkipásztor, akivel egyértelműen más véleményen vagyunk a jelen válságáról, mégis testvéri légkörben tervezünk gyülekezetplántálást, mert abban azért egyetértünk, hogy az evangélium hirdetésének szolgálatában ez a nézetkülönbség nem játszhat szerepet.

Püspök úrra hogyan hatott a megújulási imaközösség? Mi történt ezekben a beszélgetésekben?

Azt fogalmaztam meg magamnak, hogy két dolgot lenne jó elkerülni: püspök maradok, és egyházunkban nem változik semmi, vagy lemondok és nem változik semmi. Vannak, akik úgy gondolják, hogy a helyzet egyetlen lehetséges megoldása: távozzon az, aki ott van az egyház problémáinak eredőjében, mert attól lesz minden rendben és mindenki működhet úgy tovább, ahogy eddig. A személyes megrendülést átélve azt vártam, hogy majd nagyon hamar kikristályosodik közöttünk, hogy most mi lesz a megújulás útja. Hiszen, ha együtt imádkozunk tiszta szívvel és bizalommal, olyanokkal is, akik velem szemben ellentétes álláspontokat fogalmaznak meg, akkor várhatom, hogy elinduljon a változás. Talán ebben is van egy kis hübrisz, hogy most már az Úristennek intézkednie kell...

...hiszen már imádkoztunk is.

Hiszen már *mióta* imádkozunk együtt olyan emberekkel, akik egyébként egymásnak kritikusai. De az egyértelmű utat találás helyett világossá váltak olyan problémák, amelyekről az én személyemtől függetlenül az egyházban beszélünk kell. Ez biztos hozadéka ennek a körnek. Az egyik ilyen egyházunk viszonya a közélethez, a politikához, a másik a püspöki tisztség, egyáltalán az egyház kormányzásának milyensége, az azzal kapcsolatos sérelmek és elképzelések. A harmadik pedig, ami bármilyen furcsa, mind a kettővel lényegesen összefügg, az egyházunkhoz képest túlméretezett intézményrendszer, amelyik vízfejként elrántja azt a gyülekezeti valóságot, ahol az egyházunk élete valóságosan folyik. Az újévi lelkészértekezleten egyébként mindhárom téma terítékre kerül majd, az eddigiektől eltérően valódi műhelymunkára, párbeszédre hívjuk a lelkipásztorokat.

Ez az egész pedig úgy függ össze a közélettel, hogy az intézményrendszer finanszírozása kormányzati döntések következménye, ami valóban függő viszonyt eredményez. A kormányzati szervekkel, az államhatalommal való kapcsolattartás alapvetően az egyes számú lelki vezetőnek a dolga lenne, és ebből következik az a kettősség, hogy a püspök egyszerre menedzser egy több milliárdos nagyvállalat élén és közben lelki

vezetőnek is kellene lennie. Hadd idézzek valakit a megújulási munkacsoportból e kettősség kapcsán: „*elgondolkodtunk-e már mi, lelkipásztorok és gyülekezeti tagok azon, hogy milyen szerepekbe kényszerítjük bele a püspökeinket, vezetőinket, és aztán hagyjuk, hogy ezekben a szerepekben elégjenek?*”

Akkor lelki vezető a püspök vagy menedzser? Mit lehet ezzel a helyzettel kezdeni?

Mostanában mind a kettő, egymás rovására. De nincs a helyzetnek olyan feloldása, hogy holnaptól megszűntetjük a püspöki tisztséget, s majd lesz pásztor meg elnök, meg egyházi vezérigazgató. Azt nem gondolhatjuk, hogy most egyfajta *református Münchhausen báróként* majd megszűntetjük a püspöki rendszert és ezzel kihúztuk a saját hajunknál fogva magunkat ebből a mocsárból, még akkor sem, ha a püspöki tisztség és lelkipásztori tisztség torzulásának kell, hogy legyenek struktúráváltoztató következményei.

A Tizáninenni Egyházkerületből jövök, olyan lelki háttérből, ahol 1735-ben lépett hivatalába az első püspök, tehát majdnem kétszáz évvel a reformáció Magyarországra érkezése után. Addig egyfajta vetésforgóban vezették a kerületet a tekintélyes lelkipásztorok. Eldönthetnénk, hogy két ciklusnál tovább senki ne maradhasson püspök, de van olyan javaslat is, hogy közvetlenül a közéletből érkezve senki ne lehessen egyházi vezető, vagy hogy a Zsinat lelkészi elnöke ne legyen valamelyik egyházkerület püspöke – fontos elkezdni ezekről úgy gondolkodni, hogy konkrét megoldásaink legyenek. A reformátori örökség a testületi vezetés. Ezt kell megerősíteni. Ez hosszadalmasabb, sok-sok beszélgetést igényel, de ha együtt hoztunk döntést, akkor abban több erő van, mint az egyszemélyi diktátumban. Ami számomra is nagyon lényegessé vált, hogy egy lelki vezető körül legyen olyan grémium, amely testvéri közösségként őt kontrollálja, nem csak a törvények szintjén, hanem lelki szempontok szerint. Ez talán most nagyobb kényszerként jelentkezik, mint korábban, és én ezt nem bánom, sőt hálás vagyok érte.

A fékek és ellensúlyok gondolata, egy közeli lelki testvérekből épülő kontroll gondolata nagyon izgalmas kérdés. Elindult ebből bármi?

Sok olyan lelkipásztorral beszéltem már, akik belátták, hogy szükségük van lelki vezetőre, aki nem a legjobb barátjuk, nem a házasársuk, hanem egyszerre kívülálló és mégis lelki testvér.

Viszont ez is a bizalmi tér kérdése, nem?

Pontos statisztikát nem kértem a Gyökössy Intézet-től, de vannak lelkipásztorok, akik már visszajelezték, hogy hálásak, mert tudnak hova fordulni párkapcsolati nehézségekkel, a hivatásukhoz a háttértámogatás igényével, és mert az anonimitás biztonságában valós segítséget kaptak.

Fontos az önmagunk iránti felelősség. [„Viseljetek gon-](#)

[dot magatokra ...”](#) – mondja az Írás. És egymásra is. A pasztorálpaszichológiai megközelítés a lelkészképző intézményeink közül Budapesten a legerősebb. Ez segít komolyan venni az önmagunk és a szolgálatunk iránti felelősséget.

Püspök úrnak van ilyen bizalmi hálója?

Van olyan közösség, ahol a hatalmi viszonyok negatív jelentéstartományától mentesen tudunk egymással beszélni, és ez számomra nagy segítség.

Az egyházkerületi imaközösségben is részt vesz Püspök úr egy ideje rendszeresen.

Ez pontosan ennek a belső igénynek a kifejezése, hogy Krisztusban egyek vagyunk. De hogy ez valóban egymásért és egyházunkért folytatott imaküzdelem lehessen, ahhoz azért egy fél óra hetente kevés. A megújulási munkacsoportban igyekszünk így egymás felé szolgálni. Bár óvatosan használom a „megújulás” kifejezést, mert annak nem egy vagy több jobbító akciónak, hanem reformátori életformának kellene lennie.

Számos, egyházunk megújulását érintő, magukat tisztának nevező törekvésben inkább a hatalmi kérdések feszegetését és sok egyéni ambíciót érzékelek, ezért nehezebb is hozzájuk kapcsolódni. Bár az én kezdeményezéseimhez sem könnyű kapcsolódni, hogy újra a munkacsoportból idézzek. Egyikük arra hívta fel a figyelmet, esetemben nem könnyű attól elvonatkoztatni, hogy pozíciófáltésból mondom, teszek-e valamit, vagy sem. Ezért ezt a csoportot nem is én vezetem, ebben egyszerű tag vagyok. Nem én szabom meg az irányt.

A Károli Egyetem Napján is szolgált igével Püspök úr – az egyik legerősebb hatalommal kapcsolatos ítéletről szólt a napi ige Dániel könyvéből. Hogyan készült erre a szolgálatra Püspök úr?

Ez volt az írás a falon. [Mene, mene, tekel...](#) Vállalom kellett a szembesülést az erre a napra rendelt igével. Nyitva hagytam a kérdést, hogy Dánielként olvassuk az írást a falon, vagy Belszárként? Minden hatalmi helyzetre igaz, hogy ha valaki Istentől kapott küldetését saját maga építésére használja, és nem az Isten ügyének a szolgálatára, akkor súlytalan lesz, s elveszett. A pogány királynak is volt feladata,

amivel az Úristen bízta meg, tudva-tudatlanul, és amikor ezen túllépve azt kizárólag a saját, személyes ambíciói megnyilvánulásának tekintette, az volt a bukás.

A hitelességi válságunk fontos kérdése az is, hogy médiavezéreltségből igei vezéreltségre tudunk-e váltani. Az Ige megítél – de nem kívülről diktálják az agendát.

Az igei vezéreltség kapcsán azért megkerülhetetlen, hogy Visky András az Élő Ige évének fővédnökeként nagyon éles kritikákat fogalmazott meg, akár az egyházi működésünkkel, akár a struktúránkkal kapcsolatban. Ez hogyan érintette Püspök urat, és mi az, amit ebből meg lehetett vagy meg tudott ragadni?

Visky Andrásal régóta barátok vagyunk és voltak komoly beszélgetéseink február előtt is, február után is. Az én javaslatom volt, hogy ő legyen az Élő Ige évének fővédnöke, és nem bántam meg, remélem, ő sem. Nehéz szembesülni azzal az éles kritikával, amit ő megfogalmazott, lehet és kell vele vitatkozni, de nagy szolgálatot tett nekünk.

„Mintha az utóbbi időkben nem örömdáinktól, szeretet- és Krisztus-himnuszainktól vált volna visszhangossá a nyilvános tér. Pedig örülhetnénk, még szomorúságunkban is, hogy valóságos és megkerülhetetlen helyzet állt elő. Örülhetnénk, mert felmentést kapunk a bűnbakkeresés gyötrelmes és kilátástalan kötelezettsége alól. Örülhetnénk, mert arra kényszerülünk, hogy ennél sokkal mélyebb és átfogóbb megfontolásokig jussunk el, nem elégedve meg a felszíni feszültségeket eligazító megoldásokkal” – Visky András író, dramaturg, színházi teore-

tikus az Élő Ige Éve fővédnöke leköszönő beszédéből idéztünk, melyet [egyházunk idei tematikus évének záróalkalmán, az Élő Ige Napján](#) mondott el a Zsinati székházban 2024. október 26-án, szombaton.

A teljes szöveg ide kattintva olvasható: [A szeretet kegyelemteljes kegyetlenkedései](#)

Az a benyomásom, hogy egy kicsit kívül él a mi egyházi valóságunkon, amelyben az a gyülekezeti lüktetés tapasztalható, amely kívül esik a média által uralt téren. Onnan nézve püspökeink lehet, hogy csak másodosztályú politikusra maszkírozott közéleti szereplőknek tűnnek, de a gyülekezeteink látják, szeretik bennük a lelki vezetőt. Egyházunk Zsinatának jelenlegi lelkészi elnökében örömmel látom, mindig is láttam, és bízom benne, hogy mindig is látni fogom a lelki vezetőt. Bízom benne, hogy az én személyemben is vannak, akik látják, még ha egy volt miniszternek többet is kell tenni azért, hogy lelki testvérnek fogadják el, akik eddig nem ismerték.

Az alapvető tétellel, melyet [Visky András a kegyelmi ügy előtt már megfogalmazott](#) a Groupama Arénában azon a találkozón, ahol ezer református lelkész volt együtt, teljes mértékben azonosulni tudok. Akkor arról beszélt, hogy nincs kegyelmesebb dolog, mint ha kő kövön nem marad abból, amit a magunk dicsőségére építettünk. Az egyetlen esélyem nekem személyesen és az egyházunknak is az, hogy ha képesek vagyunk úgy látni, ami velünk történik, mint az Élő Ige hatását. Amikor az lebont bennünket odáig, hogy már semmink nincs, se az eredményeink, se az, amire büszkék lehetünk, se azok a kiutak, amelyeket mi magunktól meg tudnánk találni, akkor kezdődik az új élet. Ha nem jutunk el eddig a pontig, akkor miért vagyunk egyház? Ha nem történik meg belül ez a fajta teljes lemeztelenedés, akkor nincs esélyünk arra, hogy megújuljunk. Ez igaz akkor is, amikor tele van a kamra zsírosbödönnel meg mézesbödönrel, meg akkor is igaz, amikor üres.

De pillanatnyilag bizonyos szempontból a teli állapotot éljük, ha jól érzékelem az egyházunkat. Azt hiszem, hogy Visky András felvetései között ez is ott volt, hogy nem gátja-e ez a lelki növekedésnek?

Nem mindenütt van bőség. Még az intézményeinkben sem. De az egyház lelke a gyülekezeti, a vidéki világban lüktet. Nagy küzdelmeket folytatunk esperes társaimmal együtt, akik látják, hogyan élnek lelkipásztorok vidéken. Nem azért, mert nem végzik rendesen a munkájukat, még csak nem is azért, mert a gyülekezeti tagok nem adakoznak eleget, hanem mert rossz a struktúra. A kis gyülekezet: kis pénz, a nagy gyülekezet: nagy pénz. Az intézménnyel ellátott gyülekezet: még nagyobb pénz. Hol van itt az az igazságosság, amit a próféták követelnek, meg ami elvárható tőlünk? Nagyon sok szükséghelyzet van, amin segíteni kellett. Vannak olyan lelkipásztori egzisztenciák, amelyek állami lélegeztetőgépen vannak tartva, és mi nem teszünk

semmit, csak szidjuk a lélegeztetőgépet.

Visszaérkeztünk az állam-egyház kapcsolathoz. Milyen gondolkodásbeli változás történt Püspök úr részéről, amire már utalt is, ahogy az elmúlt egy évben mérlegre került ez a viszonyrendszer?

Talán ezen a területen formálódott a szemléletem a legkevesebbet, mert azt látom, hogy a szétválasztás radikális igénye mögött tudathasadás van. Hogyan akarunk szolgálni az egyház határain túl létező emberi, nemzeti közösségekben és közösségnek, ha visszavonulunk az egyház sáncain belülre, s onnan legfeljebb szabadcsapatokat küldünk a gonosz világba, hogy némelyeket kimentsünk onnan? A 16. század óta a református közéleti felelősségvállalás, az iskoláink egyházunk küldetéséhez tartoznak, még akkor is, ha számos esetben elbuktak azok, akik az egyház biztonságát vagy túlélését a politikában és politikai eszközökkel akarták garantálni. Itt a belső szabadságot érzem a legfontosabbnak. A hit bátorságával elfogadni vagy visszautasítani ajánlatokat, kéréseket, szövetségeket. Innen érdemes rátekinteni egyházunk elmúlt harmincöt évére, s az úgynevezett szocializmusban folytatott viselkedésre is. Az elmúlt évtized a nagy építkezések korszaka. De mit tett velünk, a hitünkkel, a hitelességünkkel, a szolgálatunkkal ez a korszak? Miközben egyházunk döntő többsége abban az értékvilágban mozog, amit a jelenlegi kormányzat is a sajátjának tart – még ha sokszor nem is tartja magát ehhez –, nem gondoljuk, hogy ez a kormány minden kormányok legjobbika. De számon lehet rajtuk kérni azt, amit ők is keresztény értéknek tartanak, míg másoktól, akik ezeket elutasítják, hiába is várnánk ugyanezt. Amikor egy vezető azt látja, hogy egyházon belül vannak, akik az egyház jövőjét a jó kormányzati kapcsolatokban vagy éppen valamilyen kormányváltásban látják, akkor eljön az ideje a tanításnak arról, amit a János evangéliumában így mond Jézus: „nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól”. A politikához való kritikus hozzáállás dolga egy lelki vezetőnek, még ha nem is a legfontosabb. Démonikus az a kényszer, ahogyan a politikai szempontot és állásfoglalást mindenek fölé és elé akarják kívülről és néha belülről emelni. Nekünk a krisztusi valóságot kell engedni mindenek elé és fölé, melyben két református akkor is találkozni tud, ha a politikában nem értenek egyet. Határozottabban kellett volna, kellene talán azokat a hangokat helyreigazítani, melyek szerint mi majd kormányzati segítséggel fogjuk a kereszténységet világsikerre vinni. Nem fogjuk.

Püspök úr nemrég egy kisebb körrel kint töltött egy hosszú hétvégét Kárpátalján. Milyen élményekkel tért haza?

Tavaly a négy magyarországi püspök együtt volt kint, és együtt tartottunk adventben csendesnapot az összes lelkipásztornak Beregszászon. Ez idén nem sikerült. Valamelyest ezt pótoltuk, amikor hét fő dunamelléki

delegációval kimentünk az adventi időszakban, hogy kárpátaljai testvéreinkkel közösen hordozzuk a szolgálat örömeit és terheit. Az volt a célunk, hogy lehetőséget adjunk számukra a pihenésre – de nem pihenni akartak elsősorban, hanem találkozni. Sokkal nagyobb szükségük volt az Igére és a közösségre.

Olyannyira, hogy az egyházkerületi közgyűlésen jelentette be Püspök úr, hogy Kárpátalján fogja tölteni az év első három hónapját. Már ott helyben kérte az egyik esperes, hogy ezt gondolja át.

Átgondoltam. Egyrészt nagyon jólesett, hogy nem akarnak elengedni. Arról meg is győztek az esperesek, hogy a három hónap sok lesz. Maradt két hónap, mely az eddig felgyűlt és az ez évi szabadságom terhére megy. A döntés egyik oka az, hogy hívnak, és valóságosan hívnak oda, ahol szükségük van a lelkipásztoroknak, a gyülekezeteknek a kívülről jövő lelki megerősítésre. A két hónap azt fejezi ki, hogy ők maguk számítanak, fontos a szolgálatuk, és együtt vagyunk az Úr színe előtt s az egyház iránti felelősségben egyaránt. Ezen túl nekem is szükségem van arra, hogy kilométerekben is kifejezhető távolságba kerüljek attól, ami ebben az évben történt. Erre eddig nem volt lehetőségem. Most úgy tudok elvonulni, hogy közben ráadásul olyan szolgálatot végezhetek, melyre másoknak szükségük van. Tanítani hívtak, emellett szeretnék minden lelkipásztort meglátogatni. Olyan gyülekezetbe fogok elmenni Igét hirdetni, ahová kárpátaljai lelkész már nem juthat el.

Mit vár a kint töltött időtől?

Üresen, elvárások nélkül szeretnék menni. Amit várok, azt nagyon kegyes szóhasználat is meg tudom fogalmazni, de inkább kicsit kesernyész szemtelenséggel teszem: végre most már az Úristen tényleg csináljon valamit velem és a helyzettel, amiben vagyok, vagyunk. Azt fogom tenni, amire úgy látom, a legnagyobb szükség van. A rendszeres áramkimaradás pedig biztosan segíteni fog a célra tartásban.

Hogyan hangzik a 2024-es év hálaadása, a nyomorúságoknak, a terheknek, a viharoknak a hálája Balog Zoltán püspök szájából?

Ebben az évben különös mélységet és magasságot kapott az a mondat, amit sokszor elmondtam már: az egyház nem velünk kezdődik és nem velünk végződik. Ez nagy belső szabadságot teremt. Láttam, hogy hibáink, bűneink, bukásaink ellenére hogyan tartja meg Isten a hívó közösségeket, és azt a hitet, ami az ő ajándéka, nem a mi produktumunk. Ez most nagyobb hálára indít, mint bármikor korábban.

Az evangélium mindig ugyanaz, csak mi változunk, és ezért halljuk másképp, vagy ezért tudjuk másképp megfogalmazni. Hogyan hangzik most Balog Zoltán számára az evangélium?

Isten világossága mindig a sötétségben fénylik. Ha eb-

ben a világosságban látjuk az életünket, és nem menekülünk el akkor sem, amikor olyan dolgokat látunk, melyekkel nem szívesen nézünk szembe, akkor reménységünk lehet, hogy az Ő képmására változunk.

Kelt: 2024. december 30.

Szerző: Parti Judit

Képek: Füle Tamás

Az interjú 2024. december 12-én készült.

Forrás: <https://parokia.hu/v/a-kinyilatkoztatastol-a-parbeszedig/>

Horváth Piroska festménye

Aki a padoknak prédikál Szászföldön

Eginald Norbert Schlattner Veresmart 86 éves evangélikus lelkésze. Kijutott neki minden, amiből a szászoknak része volt az elmúlt száz esztendőben. Azt is meg kellett tapasztalnia, hogy hétszáz lelkes gyülekezete a rendszerváltás után négy személyre zsugorodott. Veresmart erődtemploma. A mintegy nyolcszáz éves épületegyüttes a gazdag szász örökség emlékét hirdeti

• Fotó: Wikipédia

Utolsót kondul a magányos torony harangja. Elhalkul, majd teljesen elnémul, csendbe borítva a teljes környezetet. Örökkévalóságnak tűnő egy-két perc múlva megnyílik a karnyújtásnyira fekvő templom szárnyas ajtaja, rajta hosszú, fekete palástot viselő lelkész lép be. Magas, fehér hajú idős férfi. Bibliával a kezében az oltár felé lépked, miközben szeme sarkából a padsorokat fürkészi. Pedig ránézés nélkül is tudná sorolni, a gyülekezetből kinek hol a helye. Megáll, megfordul, komótosan körülnéz és felsóhajt. „Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében – mondja ékes német szóval, majd nyomban válaszol is: – Ámen.” A bevezető zsoltár után az oltár felé fordul, és bűnvalló imádságot mond. Aztán ismét a padsorokra tekint, és Isten kegyelmét hirdeti. Egyetlen mondatba sűrített imádságában a hét legfontosabb gondolatát próbálja megfogalmazni úgy, hogy közben Isten tetteire utal. Az igeolvasást az igehely pontos megjelölésével vezeti be; ilyenkor, akárcsak a válaszadás pillanataiban, egyetlen öregasszony vagy kisgyerek sem marad ülve a padjában. A liturgia már a csúcspontján tart: megszólal az élő evangélium. A templomot néma csend lengi be, a légy zümmögése is hallatszik, miközben Schlattner atya nem csupán magyarázza az igét, szavaival Isten hangját hallatja. Az egyetemes könyörgésben a kérés kap nagyobb hangsúlyt. Ebbe az imádságba a legtöbb helyen a lelkészen kívül a gyülekezet tagjai is bekapcsolódnak. Veresmart ódon templomának falai között azonban némák maradnak. Mint ahogy a végső áldás előtti Miatyánkat sem mondják papjukkal együtt. De keresztet sem vetnek, és padjaikba sem ülnek vissza. Pedig nem is olyan régen

még több száz torok zengte az éneket és az imát. Istentisztelet után hiába hagyja el fürge léptekkel a templomot a tiszteletes, a gyülekezet tagjai nem követik. Nincs kivel kezét rázni, nincs kinek az egészsége felől érdeklődni, nincs kinek a vasárnapi ebédhez jó étvágyat kívánni. Isten háza üres, akárcsak a szertartás előtt. Meg az istentisztelet alatt. Istent és önmagát akarta vigasztalni Mindez nem a tollforgató képzelete, de még csak nem is a véletlen szüleménye. Maga a kegyetlen valóság. Összedőlt tornyot, fedetlenül maradt templomhajóból kikandikáló fákat, bokrokat már láttam, lakatot Isten hajlékán szintén. Nyáj nélkül maradt és egy távolabbi „esztenára” vándorolt pásztort ugyancsak. De üres templomnak prédikáló papot soha. Pedig az ország kellős közepén – Nagyszeben, Szentágota és Fogaras háromszögében – a csodálatosan zöldellő dombok közt eldugva a szászok által Ritbarchnek, irodalmiasan Rothbergnek nevezett Veresmarton él egy öreg lelkész, aki dacolva az emberi logikával, isteni sugallatra hallgatva azt mondja: van értelme. Még így is. Vagy főleg így. „Tizennégy esztendőn keresztül hétről hétre évi egy-két kivétellel minden vasárnap a négy falnak és az üres padoknak prédikáltam. Tizennégy esztendőn át...” – nyomatékosítja a tucatnál is nagyobb számot a 86 esztendő Eginald Schlattner, miközben hosszan a semmibe néz. Legkevesebb negyvenöt hétvégével számolva a 14 év akkor is 630 vasárnapot jelent, ugyanannyi istentiszteletet. Mint mondja, ez volt az egyetlen módja annak, hogy ép elmével vészelje át a nyolc évszázados gyülekezet szinte egyik napról a másikra történt eltűnését. Lehangoló a falaknak prédikálni. De még lehangolóbb lett volna nem megtenni. Két okból vállaltam: szolgálatommal Istent szerettem volna vigasztalni, utána meg önmagam. Tudja, milyen szép prédikációim voltak?!... Az üres padok biztosan jól érezték magukat” – mondja félig tréfásan, de talán komolyan az idős lelkész. Eginald Norbert Schlattner nemcsak lelkészként, hanem a szász örökség krónikásaként is ismertté vált

Négy évtizeddel ezelőtt, 1978-ban, amikor kezdő papként a Nagyszebentől 18 kilométerre fekvő faluba került, Schlattnernek mintegy 700 híve volt. Bár Trianon előtt a veresmarti szászok szinte kétszer ennyien voltak, a veresmarti közösség még így is életképesnek tűnt, hiszen egyharmadát gyerekek tették ki. Az akkori hétszázból mára összesen négyen maradtak: a pap és három híve. Olyanok, akik a templomig is képtelenek kicsoszogni. Amióta istenháza egyik padjában megbotlott – és ahogy tréfásan mondja, az úrasztalától egyenesen a műtőasztalra került –, Eginald Schlattner sem legénykedik, nehézkesen, mankóval jár. Közben egyéb nyavalyák is utolérték, ezért az utóbbi két évben még háromszor „feküdt vissza” a kés alá. Húsvétkor még megvoltak, karácsonyra elfogytak Fizikai fájdalmánál sokkal inkább megviseli a lelki trauma, amit a szászok 1989 utáni, immár végső kivándorlása okozott. „A rendszerváltás után húsvétkor még tele volt a templom; mind itt voltak. Karácsonyra nem maradt szinte senki. Összehúzódtunk, akár a betlehemi jászolban. Borzasztó időket éltünk meg. Minden egyes vasárnap hosszú névsort olvastam; azokét, akik azon a héten távoztak Németországba” – meséli. Most is nehezen hiszi, hogy ami évszázadokon keresztül sem a töröknek, sem a tatárnak nem sikerült, az a román kommunista és posztkommunista rendszernek pár évtized alatt összejött: kiürította, elűzte Erdélyből a szászokat. Német ember szájából most hallok először, mekkora szerepet játszott a közösség döntésében Marosvásárhely véres márciusa, a bosszúra kiéhezett és visszatérését előkészítő szekushad magyarellenes pogromkísérlete. „Akkor sokan tették fel a kérdést: tiszteletes úr, ha minket is megtámadnak, ki véd meg? Kevesebben vagyunk, mint a magyarok, gyengébbek is. És erre mit válaszolhattam... Tudtuk, hogy románok nem szeretnek. Soha nem is szerettek. Mindent megígértek 1918-ban, de abból semmit nem tartottak be! Egyszer már elárultak minket, amikor a második világháború után 1945. január 13-án 70 ezer erdélyi szászt deportáltak a Szovjetunióba. Csak a gyermekek és az öregek maradtak... Aztán jött az agrárreform, amikor mindenünket elvették. Azért, hogy legyen hová beköltözzenek. Mert fasisztának kiáltottak ki minket. Aztán 1955-ben nagy kegyesen visszaadták házainkat, de feltételként a szövetkezetbe való belépést szabták meg...” Ezek után a manapság folyó nácizás már nem lepi meg Schlattnert. Azt mondja, a 2014-es elnökválasztások előtt levelet írt Klaus Johannishoz, amelyben kérve kérte, maradjon szebeni polgármester, ne akarjon államfő lenni. Ővni akarta szász testvérét mindattól, amire számítani lehetett, és utólag be is következett. Veresmart 86 éves lelkipásztora annak ellenére is helyben maradt, hogy hívei mind kivándoroltak Németországba

• Fotó: Szucher Ervin

• Fotó: Szucher Ervin

Mert hiába akar a valamikori fizikatanár nagyobb románként tűnni a nagyrománoknál, úgyis lenácizzák, plakátjaira Hitler-bajuszt rajzolnak, és nem is annyira hibáira, mint inkább származására hivatkozva próbálják leváltani. A kitüntetett író Az erdélyi szászok tragédiáját Eginald Schlattner eddig nyolc nyelvre fordított, nagysikerű regényeiben vázolta. Az önéletrajzi elemekkel tarkított írásai közül a Der geköpfte Hahn és a Rote Handschuhe magyarul is olvasható Fejvesztett kakas, illetve Vörös kesztyű címen. A hatalomra került kommunisták kegyetlenségeiből és kisebbségellenes politikájából ihletett regények Radu Gabrea rendező figyelmét is felkeltették, aki mindkét írást megfilmesítette. „A Babeş–Bolyai Egyetem doctor honoris causa címmel tüntetett ki, a külügyminisztérium Románia kulturális nagykövetévé nevezett ki, az osztrák államtól érdemkeresztet kaptam, ennek ellenére mégsem tartom magam írónak. Egyszerű erdélyi falusi pap vagyok, aki viseli keresztjét és végzi a dolgát. Nem akartam Németországba telepedni, de még állampolgárságért sem folyamodtam, holott feleségem, gyerekeim, az összes rokonom kivándorolt. Nekem itt kell szolgálnom a nyájamat, pontosabban azt, ami még maradt belőle. Mindhárom könyvet a hit, a fájdalom és a reménytelenség keveréke íratta velem. Nem mindenkinek tetszett. Volt, aki besúgónak nevezett. Holott életemben nem köptem be senkit, ez a dossziémból is kiderül. Egy biztos: a lelkiismeretem nyugodt, nem kell attól tartanom, hogy a történelem hátsó ajtaján kell majd kimennem” – állítja. Isten meg-

hallotta könyörgését Közben elkezdene szállingózni a hívek az istentiszteletre. Nem az ágyban fekvők, hanem egészen mások: ortodoxok, románok, cigányok... Összesen négyen. „Tizennégy éven keresztül arra kértem a Fennvalót, mutassa meg valakinek, legalább egyetlen embernek, a templom ajtaját. És íme, kérésem meghallgatásra talált: már nem üresek a pad-sorok.” Elnézem, a két nyelvű szertartásra betoppantak közül hárman mindegyre keresztet vetnek; a negyedik csak bólogat. Eginald atya mindeniket nevével szólítja, és időnként egy-egy költői kérdést is nekik szögez. Az egyszerűen csak Domnul Ionnak szólított középkorú férfi minden második-harmadik mondat után kérdés nélkül is válaszol. – Da, da – mondogatja. A cigány férfit ortodoxnak keresztelték, de három-négy esztendeje az evangélikus templomban találja lelki békéjét. Ioana Bădescu ide is, oda is eljár; harangozó lévén 14 évvel ezelőtt vállalt „munkáját” az evangélikusokhoz köti, és csak ünnepekkor látogat el a hagymakupolás templomba. Vele szemben egy fiatal, mindegyre mosolygó, bojtos sapkás lány ül. Carmen, a házvezetőnő szerepét betöltő lány néhány évvel ezelőtt agresszív fiútestvére elől szökött el a cigánysorról. Azóta a parókián talált menedéket, és ezzel együtt munkát. „Ha ő nem lenne, én már rég az öregotthonban lennék, ott, ahol a halálot várják” – vallja be férfiasan a lelkész. Amikor a cigányok még szászok szerettek volna lenni Bár az 1762-ben épült veresmarti parókián lakik, előrehaladott kora ellenére munkakönyves alkalmazott, és minden vasárnap elvégzi a szolgálatot. Hívek híján Eginald Schlattner már rég nem parókus lelkész. A veresmarti gyülekezet életében ő volt a 99. pap, Luther hitére való áttérés óta az 51. – és egyben az utolsó. Ehhez képest bizonyos Binda nevű pópa, az ortodoxok első papja 1905-ben került a faluba. A történelmi források szerint a román stílusban épült evangélikus templom öt esztendő múlva tölti a 800. évét, a görögkeletiek istenháza alig százhusz évvel ezelőtt épült. A szászok nyolc évszázada lakják a környéket, az első román juhász családok 1750 körül kezdtek lejönni a közeli hegyekből. Az evangélikus templom istentiszteleteire évekig egyedül a lelkész volt „hivatalos” •

Fotó: Szucher Ervin

„Két nagy erényük van a románoknak: tudnak imádkozni és gyermeket csinálni” – mondja. Ennek meg is van az eredménye: a négy idős, beteg szász mellett a faluban szinte mindenki román, vagy legalábbis annak vallja magát. Még a hatszoros számfölényben lévő cigányok is, holott valamikor ők szászok szerettek volna lenni. Amikor Schlattnert a nagyszebeni püspök Veresmartra helyezte, pap kollégái azzal heccelték, hogy egy évnél többé nem fogja bírni itt. „A szászok megosztottak, a románok nem szeretnek bennünket, a cigányok meg olyanok, hogy még a hajadat is lelopják a fejedről!” – így indítottak engem útra kollégáim. Csak-hogy amíg egykori politikai fogolyként téglavetőként dolgoztam, megtanultam a cigányszívhez vezető nyelvezetet. Így nem féltem tőlük, hamar elnyertem bizalmukat, és szász papként elsőnek tettem be a lábam a putriikba.” Eginald Schlattner már a kezdet kezdetétől tudta: a cigányokat legfőként a taníttatás által lehet „civilizálni”. A gyerekeket abban segítette, hogy tanuljanak meg írni-olvasni, lehetőleg végezzék el a nyolc osztályt, aztán amennyiben lehet, Nagyszebenben tanuljanak szakmát. Közülük akadt olyan is, aki nem érte be az érettségivel, és sikeresen felvételizett az egyetemre. A lelkész és a roma közösség közötti bizalom nem csak az addig átjárhatatlan falakat döntötte meg, egyenesen csúcsra hágott. „Egy szép napon azzal álltak elő, hogy ők német evangélikussá szeretnének válni. Ennek nincs semmi akadálya, válaszoltam, csakhogy előbb meg kell tanulnotok a nyelvet, és konfirmálnotok kell. És ezt már nem vállalták” – meséli. Ezek után már nem meglepő, hogy a baptisták is tettek egy „templomfogaló” kísérletet, igaz, ők csak mindössze esküvőre szerették volna bevenni az ódon várfalat. Ismervén a családot, a lelkész hajlott arra, hogy igent mondjon, de amikor meghallotta, hogy a násznépnek csak a templom kell, pap nélkül, elutasította. Pedig az örömapa szépen fizetett volna... „Hazajárt” a börtönbe „Nekem a mai napig is állami fizetésem van. Börtönlelkész vagyok, onnan kapom a juttatást. Csakhogy szászok már nincsenek a romániai börtönrendszerben, hisz a közösség átlagéletkora hatvan. Ezelőtt tizenkét évvel még harmincan voltak a nagyenyedi börtönben, az utolsó lecsukott szász 2018 végén szabadult Marosvásárhelyről. Így inkább a cigány, román, magyar foglyok lelki gondozását végzem. Érdekes, nem? De nem csak ezért számítok kuriózumnak. Amikor a templomban eltörtem a lábam, az munkabalesetnek számított. Az orvosok, akik a papírokat intézték, csak ámultak és bámultak, mondván, hogy nekik nyolcvan feletti öregnek még életükben nem kellett betegszabadságot kiírniuk” – neveti el magát. Schlattner nem 1989 után ismerkedett meg a romániai fegyházrendszerrel. Egy koncepció per és annak következményei fájó emlékeivel tért vissza a rácsok mögé. Apját Fogarasról szovjet munkatáborba deportálták; családját kisemmizték, földönfutóvá tették, a kolozsvári teológiáról kirúgták. Átiratkozott matematikára, majd hidrológiára, de az államvizsga előtt 1959-ben a brassói német írók perében testvérével együtt „a feljelentés elmulasztása miatt” letartóztatták és bebörtönözték. Három év után szabadult. Előbb téglagyári napszámosként, aztán

állatfarmi segéd munkásként, vasúti hídépítőként, műszaki rajzolóként dolgozott, mígnem a rendszer nagy kegyesen jóváhagyta, hogy államvizsgára jelentkezzen. „Tizenegy év kiesés után sikerült levizsgáznom. A kar, ahol tanultam, már rég nem létezett, ezért bizottságot hívtak össze, az mérte fel a tudásomat. Azonban nem sokáig dolgoztam vízügyi mérnökként, mert 1973-ban meghallottam Isten hívását, és jelentkeztem a teológiára” – meséli. Megaláztatásból, elhurcoltatásból, kisemmizésből az elmúlt száz év alatt az erdélyi magyaroknak is kijutott bőven. Óhatatlanul tör elő a kérdés: ugyanaz a sors vár ránk, ami az erdélyi szászokra? „Nem – jön a határozott válasz. – A magyarok sokkal nagyobb demográfiai tartalékkal rendelkeznek. Csak ne lennének olyan búskomorságra és önsajnálatra hajlamosak! A frusztrációikat is megértem, de azért mégsem kellene minden nap azzal kelni és feküdni, hogy jaj’ Istenem, eltűnünk Erdélyből!” Schlattner ugyanakkor megérti a magyarok lelkületét. Szerinte nem könnyű talpra állni egy olyan nemzetnek, amely négy évet harcolt egy idegen császárért, és ennek következtében elvesztette országa kétharmadát. Főként annak tudatában, hogy a románoknak az utolsó pillanatban való szűk, három hónapos átállás is bőven elegendő volt ahhoz, hogy megduplázzák területüket. „Hát ezért kell megérteni és elfogadni a magyar ember autonómiavágyát, nem pedig elvárni tőle azt, hogy december elsején kiálljon és tapsoljon!” – állítja. A szász, aki egy kicsit magyar is tud lenni Schlattner empátiájának, akárcsak szinte tökéletes magyar nyelvtudásának gyökereit származásában kell keresni. A szász mellett magyar felmenőkkel rendelkező férfi egy 1467-től „locsolt” családfát mutat, amelyben olyan nevek is megjelennek, mint a Zilahi, Szócs, Borbély, Borberek, Ecsedi, Kovásznai, Szász... A falon lévő nemesi címerről pedig a Sebeß-Zilahi név köszön vissza. Anyai nagyanyját, a Nagyszebenben született Bertát hívták így. „Miután férjhez ment, a magyar rokonok mindegyre a szegény Bertaként emlegették, aki egy szászhoz ment” – mosolyodik el az unoka. A vegyesházasságból született lány 1912-ben Budapesten látta meg a napvilágot. Olyan szépen beszélt a magyar nyelvet, hogy színdarabokban is játszott – büszkélkedik anyjával. A lelkész 1933-ban Aradon született, de háromévesen szüleivel Szentkeresztbányára került. Az ott töltött négy esztendő alatt tanulta meg anyanyelvét, amit később az akkor még jelentős számú magyar lakossággal rendelkező Fogarason és Kolozsváron teljesített ki. A magyar nemes vér a történelmi családokat tömörítő Castellum Alapítvány tagjává tette Schlattnert, aki rendszeresen és örömmel eljár a grófok, bárók, kisenemesek leszármazottjainak évi találkozójára. „Szoktam is mondogatni, hogy én egész évben 100 százalékban szász vagyok, de azon a három napon, amit a castellumos barátaimmal töltök, egynegyed magyarnak érzem magam.”

Szerző: Szucher Ervin

Forrás: <https://erdelyinaplo.ro/extra/aki-a-padoknak-predikal-szaszfoldon>

Meghívó szentmisére - Vízkereszt

Tisztelt Olvasó!/Kedves Barátunk!

Szeretettel várjuk a 2025 január 5-én, vasárnap 12.30 órakor kezdődő szentmisére Vízkereszt alkalmából, melyet Havas István atya celebrál és az Onbevekt Hart van Maria templomban lesz Hágában a Bloklandenplein 15 szám alatt, 2594 CK Hága. A mise után AGAPE-t, szeretetvendégséget tartunk, melyre a harapnivalót magunk készítjük/hozzuk. Kérjük, lehetőség szerint járuljon hozzá (magyaros) finomsággal!

A templom megközelíthető a hágai CS-től a 6-os vilamossal, a 24-es autóbusszal illetve a 43-as és 44-es távolsági autóbusszokkal. Személyautóval a parkolás a lakónegyedben ingyenes.

Szeretettel várjuk! Istentől megáldott, békés, boldog új esztendőt kívánunk!

Tápai Katalin elnök

Rotterdami Magyar Református Gyülekezet

Újévi Istentisztelet

2025. január 5.
vasárnap, 15 óra

A 'Gebouw De Heuvel'
földszíni kápolnájában
**Grotekerklein 5
ROTTERDAM**

Van Bolhuis-Szabó Emőke
lelkész szolgál

Gyermekistentisztelet:
Jonatan van Bolhuis

ÁLDOTT ÚJ ESZETNDÖT KÍVÁNUNK MINDNYÁJATOKNAK!

„Bízzatok az Úrban mindenkor, mert az Úr a mi kösziklánk mindörökre!” (Ézsaiás 26:4)

HOLLANDIAI MAGYAR REFORMÁTUSOK NAPTÁRA - 2025. JANUÁR					
"Bízzatok az Úrban mindenkor, mert az Úr a mi kösziklánk mindörökre!" (Ézsaiás 26:4)					
ÁLDOTT ÚJ ESZETNDÖT KÍVÁNUNK MINDNYÁJATOKNAK!					
Gyülekezet	Rotterdam	Amszterdam	Zwolle	Hága	Vianen
Helyszín	'Gebouw De Heuvel' Grotekerklein 5 Rotterdam	Vrijburgkerk Herman Gorterstraat 31 Amszterdam	Lutherse Kerk Kooistraat 2-4 Zwolle	Heilige Familiekerk Kamperfoelplein 29 Dien Hág / Hága	Sportpark Blankenstein Langeweg 6A Vianen
Istentisztelet	Január 5. Vasárnap, 15 óra	Január 12. Vasárnap, 11 óra	Január 12. Keresztelő Vasárnap, 14-30 óra	Január 19. Vasárnap, 15 óra	Január 19. Vasárnap, 13-30 óra
Szolgáló lelkész	Van Bolhuis-Szabó Emőke	Paál Károly	Dr. Hermán János Drs. Kelemen Attila Csongor	Van Bolhuis-Szabó Emőke	Sólyom Uzonka
Gyermekistentisztelet	Jonatan van Bolhuis	Paál Ildikó	Rothaas Eva	Jonatan van Bolhuis	Baranyai András
Orgonista / kántor		Somogyi Angéla	Dr. Robert Helder	Bornai Sölveszter	
Ifjúsági Bibliaóra és Imaóra szülőknél				Január 11 és 25 szombat 9-30 Van Bolhuis-Szabó Emőke	
Reggeli ima Online	Január 15, szerda 9:10 óra – Van Bolhuis-Szabó Emőke				
Bibliaóra Online	Január 23, csütörtök 20 óra – Van Bolhuis-Szabó Emőke				
Kapcsolat a lelkészekkel	Van Bolhuis - Szabó Emőke 078-6824873 emokeneszmely@vtxmail.ch	Paál Károly 06-13170606 paal.karoly@gmail.com	Dr. Hermán M. János 0031-38-4233247 jhermanm@gmail.com	Csanády Ágnes 06-57023397 csanady@federatio.org	Sólyom Uzonka 06-19986225 s.uzonka@gmail.com
Facebook	Rotterdami Magyar Református Istentisztelet	Amszterdami Magyar Református Istentisztelet	Zwollei Magyar Református Istentisztelet	Hágai Magyar Református Gyülekezet	Vianeni Magyar Református Istentisztelet
Honlap	http://www.federatio.org/protes.html				

Az egyházi naptárt összeállítja és terjeszti: Csanády Ágnes

2025 januárjában is szeretettel várunk benneteket, felekezeti hovatartozástól függetlenül, egyházi alkalmainkra a következő városokban:

Hága, Amszterdam, Rotterdam, Zwolle, Vianen

Istentiszteletek (vasárnap)

Gyermekistentiszteletek (vasárnap)

Ifjúsági bibliaóra (szombaton)

Reggeli ima (szerda reggel)

Bibliaóra (csütörtök este)

Csatlakozzatok, szeretettel várunk benneteket!

Áldás, békesség!

Van Bolhuis-Szabó Emőke - Csanády Ágnes

Dr. Hermán M. János - Kelemen Attila Csongor -

Paál Károly - Sólyom Uzonka

református lelkészek

Honlap Zwolle: <https://zwolleireformatus.nl>

Honlap Hága-Amszterdam-Rotterdam: <http://www.federatio.org/protes.html>

Kövessetek minket a Facebook-on is!

Amszterdami Magyar Református Istentisztelet

Hágai Magyar Református Gyülekezet

Rotterdami Magyar Református Istentisztelet

Zwollei Magyar Református Istentisztelet

Vianeni magyar református istentiszteletek

Van Bolhuis-Szabó Emőke, 078-

6824873, emokeneszmely@vtxmail.ch

Csanády Ágnes, 06-57023397, csanady@federatio.org

Dr. Hermán M. János, 0031-38-

4233247, jhermanm@gmail.com

Kelemen Attila Csongor, 06-

30311901, kelemenattilacsongor@yahoo.com

Paál Károly, 06-13170606, paal.karoly@gmail.com

Sólyom Uzonka, 06-19986225, s.uzonka@gmail.com

JANUÁR 5, VASÁRNAP, 15 óra

ISTENTISZTELET - ROTTERDAM

Cím: 'Gebouw De Heuvel' épület kápolnája

Grotekerklein 5, 3011 GC Rotterdam

Szolgáló lelkész: Van Bolhuis-Szabó Emőke

Gyermekistentisztelet: Jonatan van Bolhuis

JANUÁR 11, SZOMBAT, 9:30 óra
 IFJÚSÁGI BIBLIAÓRA (9:30 órától)
 BESZÉLGETÉSEK, IMAKÖZÖSSÉG SZÜLŐKNEK
 (10:15 – 13:00 óráig)
 HÁGA (DEN HAAG)
 A Hágai Magyar Óvoda és Iskola tanítási napjain.
 2e Braamstraat 6, Den Haag / Hága
 Info **(hitoktatás):** Van Bolhuis-Szabó Emőke
 Info (iskola): Csanády Ágnes

JANUÁR 12, VASÁRNAP, 11 óra
 ISTENTISZTELET – AMSZTERDAM
 Cím: Vrijburgkerk
 Herman Gorterstraat 31, Amsterdam
 Szolgáló lelkész: Paál Károly
 Gyermekistentiszteletet tart: Paál Ildikó
 Kántor: Somogyi Angéla

JANUÁR 12, VASÁRNAP, 14:30 óra
 ISTENTISZTELET – KERESZTELŐ – ZWOLLE
 Cím: Lutherse Kerk, Koestraat 2-4, Zwolle
 Szolgáló lelkész: Drs. Kelemen A. Csongor
 Keresztelési liturgia: Dr. Hermán M. János
 Gyermekistentisztelet: Rohaan Éva
 Kántor: Dr. Robert Helder

JANUÁR 15, SZERDA, 9:10 óra
 REGGELI IMA, FÉLÓRA ISTENNEL
 ONLINE
 Van Bolhuis-Szabó Emőke lelkész vezeti.
 Join Zoom Meeting
<https://us06web.zoom.us/j/86581719495?pwd=6DQJZipBPGUKyi3H9kKV46WrdGXXKZu.1>
 Meeting-ID: 865 8171 9495. Kenncode: 062678

JANUÁR 19, VASÁRNAP, 13:30 óra
 ISTENTISZTELET - VIANEN (Utrecht mellett)
 Cím: Sportpark Blankensteijn, BOM gebouw
 Langeweg 6A, Vianen
 Szolgáló lelkész: Sólyom Uzonka
 Kántor: Baranyai András
 Langeweg 6A, Vianen
 Szolgáló lelkész: Sólyom Uzonka
 Kántor: Baranyai András

JANUÁR 19, VASÁRNAP, 15 óra
 ISTENTISZTELET - HÁGA
 Cím: Heilige Familiekerk
 Kamperfoelieplein 29, Den Haag / Hága
 Szolgáló lelkész: Van Bolhuis-Szabó Emőke
 Gyermekistentisztelet: Jonatan van Bolhuis
 Kántor: Bornai Szilveszter
 Szervező lelkész: Csanády Ágnes

JANUÁR 23, CSÜTÖRTÖK, 20 óra
 BIBLIAÓRA felnőtteknek - ONLINE
 A bibliaórát Van Bolhuis-Szabó Emőke lelkész tartja.
 Join Zoom Meeting
<https://us06web.zoom.us/j/82448152747?pwd=6sh4ZROxWbaGS4itGeQZi5xKAumUMt.1>

Meeting-ID: 824 4815 2747. Kenncode: 093944

JANUÁR 25, SZOMBAT, 9:30 óra
 IFJÚSÁGI BIBLIAÓRA (9:30 órától)
 BESZÉLGETÉSEK, IMAKÖZÖSSÉG SZÜLŐKNEK
 (10:15 – 13:00 óráig)
 HÁGA (DEN HAAG)
 A Hágai Magyar Óvoda és Iskola tanítási napjain.
 2e Braamstraat 6, Den Haag / Hága
 Info **(hitoktatás):** Van Bolhuis-Szabó Emőke
 Info (iskola): Csanády Ágnes

Baranyai Réka énekművész Amsterdam, 2024 dec 14.

Kedves hiveink! Az alábbiakban, közgyűlési határozat alapján közzétesszük a 2024-es évről feljegyzett jelenléti és a perselyes adakozási adatainkat. ***Az önkéntes egyházfenntartói járulék ajánlott összege címenként 60, azaz hatvan euró. ***A 2024 januári istentiszteleten a jelenlét: 35 lélek, perselypénz: 95 euró--/februári jelenlét 28 lélek; Pp. 61 euró. - Március 10-én a jelenlét: 35 lélek, Pp. 126, 45 cent—Március 31 Húsvét. Jelenlét: 40 lélek. Pp. 100, kereken száz euró. Jelenlét ápr. 14-én: 31 lélek, Pp. 166.20 azaz százhatvanhat euró és húsz cent. Május 12: 21 lélek, Perselypénz 82 euró. Május 19, Pünkösd: Jelenlét: 50 lélek és 175 euró volt a perselypénz. Június 9: Jelenlét: 20 lélek. Perselypénz 56 euró—Zeist, szabadtéri istentisztelet. 77 lélek és 202 euró volt az adakozás. – Zwollei istentisztelet 2024 július 14: 30 lélek, és 50 euró pp. — Augusztus 12. istentisztelet: 32 lélek, a pp. pedig 125 euró. – Szeptember 8: jelenlét 38 lélek, a perselypénz pedig 265 euró. Október 13-án a lélekszám 34, a pp. -- Október 13-án a lélekszám 34, a pp. Összege: 125 e. November 10-én: perselypénz összege 120 euró, jelenlét: 46 lélek. Advent második vasárnapján a jelenlét 41 lélek, perselypénz összege 117 euró. December 13-14 áhítatok 3X, összesen 61 lélek, perselypénz 200 euró; December 15, a 121. istentisztelet, Plantagekerk, résztvevők: 37 lélek, pp. 184 euró. December 26, Karácsony másodnapja: Jelenlét 36, pp. 132 euró.

Weblap nézettsége az 2024-es évben

Idén 6835 oldalmegtekintés volt / (2023: 7908) és 4708 látogató (2023: 5098)./ A legnézettebb oldalak a következők voltak (a nyitólapon kívül): Rólunk (Nyitólap): 1365; Levensbeschrijving – Voorstelling van Edina Hadnagy: 500; Tudom, hogy Jézus él (dal és dalszöveg): 301; Magyar nyelvű protestáns gyülekezetek Hollandiában: 294; Urbán Ákos gondnok testvérünk köszöntő és megnyitó beszéde Zwollében a Konfirmációs kikerdezés alkalmával: 154. A látogatók országa szerint továbbra is jóval sikeresebb a célközönség elérésében a weboldal, mint a Facebook oldal: 2388 megtekintés érkezett Hollandiából, 2134 Magyarországról és 911 Romániából. Nehezen megmagyarázható okból az USA-ból érkező megtekintések száma volt még magas (673).

Facebook

A követők száma 1154 volt december 31-én. A Facebookon a Romániából bejelentkező követők száma aránytalanul magas a weblaphoz képest (54,4%), ezt kb. egyenlő arányban követi Magyarország (18,9%) és Hollandia (18,2%). A többi ország részaránya elenyésző. Azon városok listáján, ahol a legtöbb követő él, Hága és Zwolle szerepel csupán Hollandiából (mindkettő 2,3%-kal).

A férfiak (52,5%) és nők (47,5%) aránya nagyjából kiegyensúlyozott. Életkort tekintve az oldalt megtekintő aránya férfiaknál/nőknél mintegy 7%, 45-54 éveseké 13%, 55-64 között mintegy 9% és a legmagasabb (mintegy 17%) a 65+-osok aránya.

A megtekintések száma 16.600 körül volt és ezzel az év során mintegy 4.200 embert sikerült elérni. Ezen látogatásokból igen magas volt azon megtekintések aránya, ahol a látogató valamit csinált is a tartalommal (lájkolta, hozzászót vagy megosztotta), mintegy 2.500 interakcióról számol be a Facebook.

Legnagyobb nézettsége a következő alkalmaknak volt: október 13-i istentisztelet: 2.025 megtekintő; december 8 istentisztelet, diakónus avatása: 1.497 megtekintő; szeptember 14, istentisztelet: 1.485 megtekintő. Beszámoló a missziói konferenciáról, december 13-15: 1.189 megtekintő.

Összeállította Téglásy Sándor webmester

Dr. Marie Neeser Gaeng énekel a konferencián, 2024 december 14

Brüsszeli Protestáns Gyülekezet

Kedves Testvérek!

Ma nekiindulunk az új évnek, ami 365 nap kérdőjel és kihívás is lehet sokunk számára. Milyen hosszú idő, mennyi váratlan dolog történhet az ellenőrzésünk nélkül. Az ige azonban abban erősít meg, hogy Isten küldetésében indulunk, indulhatunk neki ennek az útnak, tehát nem kell félnünk: „Ne félj, Zakariás, meghallgatásra talált a te könyörgésed... Örömd lesz ő és vigasságod...” (Lk. 1:13-14) Sőt, bizonyosságunk van, hiszen misszióban, küldetésben vagyunk. Az év minden pillanatának értelme és értéke van.

Ezért kezdhethetünk ennek a 365 napnak - nem a kihívások szorongató érzésével, hanem - Isten bizonyosságának az örömeivel: „Induljatok útnak, és menjetek...”

Menjetek hát, és vegyétek birtokba azt a földet, amelyről megesküdt az Úr atyáitoknak...” (5 Móz 1). Lehetsz akárhol, szolgálhatunk bárhol, elhívva vagyunk, hogy a Krisztus népe érdekében vegyük birtokba az elénk adott 365 napot, azaz a szolgálat idejét és tereit!

A Zakariásnak adott ígélet lesz akkor velünk is: örömd lesz és vigasságod...

Ebben az értelemben kívánjuk most egymásnak: Bízad életed újra Krisztusra! BUÉK! Jó indulást kívánunk az előttünk álló évhez!

Testvéri szeretettel: Topolánszky Ákos lelkészetek --- (Eglise Protestant de Bruxelles Musée Chapelle Royale-ban. Cím: Place du Musée 2, 1000 Bruxelles)

Újévi gondolatok

Bort, bűzát, békességet! – az újév küszöbén szoktuk egymásnak kívánni. A mindennapi étel- és italszükséglet biztosításán túl a békességre való felhívás napjaink felértékelődött, időszerű üzenete. Ebben az egyre zavarosabbá váló világban, ahol a népek, közösségek, egyének közötti békétlenség egyre nagyobb méreteket ölt.

Magyar ember számára a 2025-ös esztendő Jóikai-

emlékév a rendkívül termékeny író születésének kétszázadik évfordulója okán. De nemcsak Jókai Mór gazdag szókincse és részletes leírásai hívnak csendes olvasásra, hanem a száz éve született és egy évtizede elhunyt Nemeskürty István szókimondó és igaz utat taposó művei is. Rekviem egy hadseregért – január 12-én a doni áldozatokra emlékezünk. Január elsején pedig a szabadság és a szerelem őszinte költőjére, Petőfi Sándorra. Nem kerek évszám, de harmincöt évvel ezelőtt új történelmi korszakba léptünk, a rendszerváltás új távlatokat és lehetőségeket nyújtott számunkra. Nyolcvan éve pedig véget ért a második világháború, és egészen biztosan a megszokottnál kiterjedtebb ceremóniákra lehet számítani az elkövetkező évben.

Az egyetemes tudománytörténet kiemelten emlékezhethet meg 2025-ben a 250 éve született Bolyai Farkasra, az egyik legközismertebb erdélyi polihisztorra, neves tanintézmény névadójára. Aki ötven esztendő volt akkor, amikor kétszáz évvel ezelőtt, 1825. november 3-án (2003 óta a magyar tudomány napján) a pozsonyi országgyűlésen gróf Széchenyi István egy éves jövedelmét ajánlotta fel, hogy a céladományból megalakuljon a Magyar Tudós Társaság, azaz a mai Magyar Tudományos Akadémia. A magyar nemzet számára büszkeségre okot adó, kiemelkedő tudományos eredményeken túl sikeres feltalálók, alkotók, művészek, sportolók számos képviselőjére, eredményeikre emlékezhetünk még az új esztendőben.

Az apostoli hit, remény és szeretet, kiegészülve az adventi várakozás örömeivel, mindig az új esztendő – és mindennapi életünk – legfontosabb megélései közé tartoznak. Bor, búza, békesség, hit, remény, öröm, szeretet. Egyikben sem szűkölködünk!

Dr. Ábrám Zoltán

Hans Végh: Könyvbemutató - Boekpresentatie

Beste mensen,

Hierbij nodig ik jullie van harte uit voor de presentatie van mijn boek "Een nomadisch bestaan. Over het komen en het gaan van een dominee", uitgegeven

door Uitgeverij Boekscout in Soest. De presentatie vindt plaats op 14 januari 2025 bij boekhandel Riemer, Emiclaerhof 18, Amersfoort. Vanaf 19.30 uur is er inloop. Om 20.00 uur begint de presentatie.

In verband met de catering graag je vóór 11 januari a.s. opgeven bij mij: jas.vegh@gmail.com.

Ik wens jullie allen gezegende kerstdagen en een gelukkig nieuwjaar toe.

Hartelijke groeten, Hans Végh. Zie <https://www.boekscout.nl/shop2/boek/9789465090061>

Ökumenikus imahét a keresztény egységért
 "Hiszed-e ezt?" (Jn 11,26b)

Országos nyitóistentisztelet
 a
 Deák téri evangélikus templomban
 (1052 Budapest, Deák Ferenc tér 4.)

Szentbeszédet mond: **Dr. Erdő Péter** bíboros Igét hirdet: **Steinbach József** református püspök

2025. január 19.
 vasárnap
 18 óra

„Hiszed-e ezt?” (Jn.11,26) IMAHÉT a krisztushívők egységéért 20025 január 19-26. Az imaheti füzet anyaga immár elérhető: <https://meot.hu/dokumentumok/2024keresztyn/ImahetiFuzet2025.pdf>

Ünnepeink és a hónap második vasárnapjára tervezett istentiszteleteink 2025-re kijelölt dátumai

2025 jan 12, kereszteleés

Febr. 9 -vasárnap;

Március 9, Böjtfővasárnap;

Ápr. 13 Virágvasárnap

Ápr. 18 Nagypéntek

Ápr. 20 Húsvét első napja, a hónap harmadik vasárnapja

Ápr.21. – Húsvét másod napja, úrvacsoraosztás

Május 11 vasárnap

Május 29 Áldozócsütörtök

Június 8. Pünkösd első napja

Június 22 Testvértalálkozó. Zeist

Júl. 13 vasárnap

Aug. 10 vasárnap

Aug. 20, szerda, Szent István – Újkenyér.
Ökuménikus istentisztelet Hága

Szept.14 vasárnap

Okt. 12 vasárnap

Okt. 31 Péntek

Nov. 9 vasárnap

Nov. 30 Advent első vasárnapja.

Dec. 14 , a hónap második vasárnapja

Az Év Igéje 2025 ben:

“Betölti javaival életed, megújul ifúságod mint a sasé.” (Zsolt 103,5)

2025, az Ifúság Szolgálatának Éve

A megújulás a hívő élet egyik kulcsfogalma. Ez az ige jó vezére lehet a 2025-ös tematikus évnek: megújulhat gyülekezetünk ifúsággal kapcsolatos munkája

Következő zwollei istentisztelet dátuma: 2025 január 12 /Szomszédos telken a parkolás erre az alkalomra ingyenes/

**ZWOLLEI MAGYAR REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG
HONGAARSE PROTESTANTSE GEMEENTE, ZWOLLE**

Címünk / Adres: Koestraat 2, 8011 NK Zwolle Titkárság / Secretariaat:
Hertenstraat 24, 8011 GT Zwolle

Telefon: 0031 38 4233247

Email: jhermanm@gmail.com

Homepage: <https://www.zwolleireformatus.nl>

KvK-nummer: 75204703 - Rechtspersoon. RSIN: 860184420. - Rechtsvorm:
Kerkgenootschap. – Activiteiten: SBI-code 94911-Religieuze organisatie.
Bankrekening: NL46 INGB 0006 936050, Hongaarse Protestantse Gemeente,
Zwolle